

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Radomil Kočí

Kompenzace újmy na zdraví a problematika vyčíslení náhrady nemajetkové
újmy

Diplomová práce

Olomouc 2023

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Kompenzace újmy na zdraví a problematika vyčíslení náhrady nemajetkové újmy vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 112 611 znaků včetně mezer.“

V Praze dne 15. 2. 2023

Radomil Kočí

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval JUDr. Petrovi Prchalovi, Ph.D., za cenné připomínky a vedení diplomové práce. Za literární podněty, rady a celkově lidský přístup vděčím zejména doc. JUDr. Tomášovi Doležalovi, LL.M., Ph.D., JUDr. Petrovi Vojtkovi a prof. JUDr. Luboši Tichému, CSc. V neposlední řadě děkuji mé přítelkyni a rodině za podporu během studia.

Obsah

Obsah	4
Seznam použitých zkratek	5
Úvod	7
1 Lidské zdraví	10
1.1 Smysl a účel ustanovení § 2956 OZ v porovnání s ustanovením § 2958 OZ.....	12
1.2 Psychická újma na zdraví	13
1.2.1 Rozsah náhrady	14
1.2.2 Pocit bolesti jako předpoklad vzniku újmy na zdraví.....	16
1.3 Intenzivní pocit ohrožení lidského zdraví a jeho odškodnění.....	17
1.3.1 Strach ze smrti	20
1.3.2 Použití ustanovení § 2971 OZ	23
2 Objektivizační kritéria psychické újmy na zdraví	26
2.1 Zahraniční přístupy objektivizačních kritérií.....	28
2.2 Medicínsky zjiřitelná porucha	29
2.3 Poškozený jako průměrný člověk.....	32
2.4 Predispozice a chování poškozeného.....	34
2.5 Ustálenost zdravotního stavu	36
2.5.1 Mezitímní rozhodnutí ve věcech náhrady újmy na zdraví	37
2.5.2 Soudní rozhodnutí ve věcech mladistvých při újmě na zdraví bez existence medicínsky zjiřitelné poruchy	40
3 Náhrada psychické újmy na zdraví jako opakující se platba.....	43
3.1 Vypláćení kompenzace formou renty v případě nezletilých.....	47
Závěr.....	49
Seznam použitých zdrojů.....	52

Seznam použitých zkratek

LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
Úmluva	Sdělení č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, č. 209/1992 Sb.
OZ 1964	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.
BGB	Zákon ze dne 18. srpna 1896, RGBl. S. 195, Das Bürgerliche Gesetzbuch (BGB), ve znění pozdějších předpisů.
ABGB	Zákon ze dne 1. června 1811, JGS Nr. 946/1811, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie (ABGB), ve znění pozdějších předpisů.
CC	Zákon ze dne 16. března 1942, n. 262 aggiornato con le ultime modifiche apportate, da ultimo, dal D.Lgs. 10 ottobre 2022, n. 149, Codice civile (občanský zákoník Itálie).
Metodika NS	Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví
WHO	Světová zdravotnická organizace
ZSU	Ztížení společenského uplatnění
DNÚ	Další nemajetkové újmy
ÚS	Ústavní soud
NS	Nejvyšší soud
OGH	Rakouský Nejvyšší soudní dvůr

Seznam použitých zkratek v literatuře

DANZL, Karl-Heinz: *Schmerzensgeld...*, s. jako DANZL, Karl-Heinz: *Handbuch Schmerzensgeld*, MANZ Verlag Wien, 2019, 388 s.

DOLEŽAL, Tomáš. In **MELZER:** *Velký komentář § 2894-3081...*, s. jako MELZER, Filip, TĚGL, Petr. *Občanský zákoník - Velký komentář § 2894-308*, Leges, 2020, 1728 s.

KARNER: *Der Ersatz...*, s. jako KARNER, Ernst. *Der Ersatz ideeller Schäden bei Körperverletzung*. Wien:Springer, 1999, 249 s.

KOZIOL: *Haftpflichtrecht II. Band...*, s. jako KOZIOL, Helmut. *Österreichisches Haftpflichtrecht, Band II: Haftung für eigenes und fremdes Fehlverhalten*. Wien, Jan Sramek Verlag KG, 2018, s. 328

SMRŽ: *Duševní újmy...*, s. jako SMRŽ, Ivo. *Duševní újmy na zdraví a jejich odčiňování v civilním právu*. Časopis zdravotnického práva a bioetiky, vol. 9, no. 2, 2019, s. 14 – 44

TICHÝ: *Několik otázek...*, s. jako TICHÝ, Luboš. *Ke čtyřem základním otázkám nemajetkové újmy*. Právník, 8/2020, s. 618-640

Seznam klíčových slov:

Zdraví, psychická újma na zdraví, strach ze smrti, medicínsky zjiřitelná porucha, kompenzace, poškozenný, částečný rozsudek, renta

Key words:

Health, psychological injury, fear of death, medically determinable impairment, compensation, injured party, partial judgment, rent

Úvod

Pokud bychom v rámci českého deliktního práva hledali oblast, která již od účinnosti nového občanského zákoníku uniká pozornosti velké části odborné veřejnosti, vylučovací metodou bychom museli dojít k problematice náhrady újmy na zdraví. Do dnešních dní vzniklo jen velmi malé množství publikací, které se újmou na zdraví zabývají. Nízká četnost zdrojů působí až nedůstojně vzhledem k obecnému vnímání lidského zdraví, jako nanejvýš ceněné hodnoty lidské existence.

K vědeckému zkoumání však institut náhrady újmy na zdraví přímo vybízí. Zákonodárce totiž pro její kompenzaci používá množství neurčitých právních pojmů, které mají být definičními znaky poskytnuté kompenzace. Je proto na právní doktríně, aby slověům jako slušnost, spravedlivost a plnost vytvořila propojovací můstek pro jejich praktické využití.

Veden starým sokolským heslem: „*Tam svět se hne, kam síla se napře*“, zaměřil jsem své snahy na nalezení konceptu spravedlivé náhrady újmy na zdraví, kterému se v této práci budu blíže věnovat.

Své závěry opírám o myšlenky mnohem moudřejších právníků, než jsem já sám. Bylo by pošetilé připisovat si autorství této práce bez uvedení inspiračních zdrojů, kterými jsou rakouští profesori Helmut Koziol a Ernst Karner. Přečtení jejich knihy s názvem „*Der Ersatz ideellen Schadens im österreichischen Recht und seine Reform*“ bylo hlavním motorem a studnou myšlenek pro sepsání předložené práce.

Ačkoli název diplomové práce působí relativně obecným dojmem, s ohledem na obsáhlost tématu nebude možné čtenáři představit celkový obraz možných kompenzačních procesů újmy na zdraví. Záměrně bylo upuštěno od myšlenky čtenáři osvětlit problematiku často reprodukováných témat, jako je například definice nemajetkové újmy či pojmu zadostiučnění, stejně tak jako základní skutkové podstaty náhrady škody.

Koncepce spravedlivé náhrady újmy na zdraví je sice základním cílem této práce, přesto již dopředu avizuji, že její nalezení nebude za současných okolností možné. S ohledem na omezenost rozsahu práce bude blíže pojednáno o prvním předpokladu k naplnění výše uvedené koncepce. Tím je obecně pojem zdraví a jeho zachytitelnost. Základní výzkumnou otázku práce je proto možné koncipovat takto:

Které zásahy do duševní integrity člověka lze kompenzovat tak, aby nevznikl nesoulad mezi zásadou účelnosti a zásadou spravedlivé náhrady újmy na zdraví?

K upřesnění výzkumné otázky je nutné poznamenat, že obsah práce bude omezen pouze na kompenzaci psychické újmy na zdraví.

Psychická újma na zdraví představuje v české právní nauce relativně neprobádaný prostor, který však má vysoce praktické využití. Dle výzkumu publikovaném v časopise *The Lancet Psychiatry* z roku 2016¹ jsou deprese globálně nejčastějším důvodem života v disabilitě, čehož si všímá i Národní akční plán pro duševní zdraví na roky 2020-2030.² Publikace konkrétně na kompenzaci této specifické újmy u nás neexistuje, kusově se jí věnují jen některé vědecké práce, přesto zcela ojediněle.³ Z tohoto důvodu pak žádná publikace neřeší ani různé specifické problémy, kterou kompenzace psychické újmy přináší, čemuž budou věnovány další kapitoly. Přestože většina práce se zabývá pouze otázkou psychické újmy na zdraví, v některých částech práce je věnováno zamyšlení či srovnání i nad újmou fyzickou, proto byl zvolen obecnější název diplomové práce.

Snaze o vyhnutí se již zodpovězeným a často komentovaným předpokladům náhrady nemajetkové újmy odpovídají i kapitoly této práce. Vyjma úvodu a závěru se práce skládá celkem ze tří kapitol. Každá kapitola obsahově odpovídá na základní výzkumnou otázku, a to vždy s ohledem na dílčí problematiku. Nejprve jsou proto v úvodní kapitole představeny základní pojmy a směry, které se dané výzkumné otázky týkají. Další kapitoly pak rozvíjejí praktické využití současných přístupů k náhradě nemajetkové újmy i ty mnou navržené, včetně vypořádání se s případnými výkladovými nejasnostmi. V druhé kapitole se proto autor zabývá otázkou *kompenzace zásahu do zdraví jedince, které není možné samostatně medicínsky diagnostikovat*. Na to navazuje logická otázka, která je řešena v závěrečné kapitole, a to *jakou formu výplaty peněžní kompenzace má soud zvolit?*

Předmětu práce je uzpůsobena i metoda výkladu, která je determinována snahou o nalezení odpovědi na v českém právním prostředí téměř neřešené právní otázky. Srovnávací metodou je proto sledován záměr o rozšíření možné palety právních odpovědí. Předmětu srovnání slouží zejména myšlenky zahraničních autorů pocházejících z německého, rakouského a výjimečně angloamerického právního prostředí. Závěry českých či zahraničních

¹ VIGO, Daniel a kol. *Estimating the true global burden of mental illness*. *Lancet Psychiatry*, 2016, roč.3, č. 2, s. 171-178.

² Národní akční plán pro duševní zdraví 2020–2030, příloha č. 2, Ministerstvo zdravotnictví České republiky, 2020, dostupné na: <https://www.mzcr.cz/narodni-akcni-plan-pro-dusevni-zdravi-2020-2030>.

³ Jedná se zejména o následující příspěvky: MELZER, Filip, TÉGL, Petr. *Občanský zákoník - Velký komentář § 2894-3081*, Leges, 2020, SMRŽ, Ivo. *Duševní újmy na zdraví a jejich odčítání v civilním právu*. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, vol. 9, no. 2, 2019, str. 14 – 44, TICHÝ, Luboš. *Ke čtyřem základním otázkám nemajetkové újmy*. *Právník*, 8/2020, str. 618-640.

soudů představují velmi cenný zdroj názorů a navazují na snahu autora propojit teoretické a doktrinální závěry s praktickou zkušeností. Konečně je kladen důraz na postup argumentů od obecného k zvláštnímu, čemuž odpovídá i úvodní zodpovězení terminologických otázek.

1 Lidské zdraví

Definici pojmu lidského zdraví v občanském zákoníku nenalezneme, stejně jako v zákonících nám blízkých právních řádů. S ohledem na dynamiku vývoje tohoto neurčitěho pojmu lze ponechat definici na výkladu odborné praxe. Ostatně tím základním východiskem pro téměř veškeré úvahy zabývající se právním pojetím zdraví se stala definice Světové zdravotnické organizace.⁴

Kvůli svému obšírnému pojetí nám však citovaná definice příliš k praktickému pochopení pojmu nepomůže. V právní nauce je však zcela nesporné, že lidské zdraví obsahuje jak fyzickou, tak i psychickou složku. Lidské zdraví je hodnotou, která má pro samotného jedince kruciólní význam, tudíž je potřeba k němu i tímto způsobem přistupovat.⁵ Takový přístup se bude projevovat v pozitivních závazcích států na ochranu takového práva. Jak uvádí ÚS ve své konstantní judikatuře, zdraví je součástí fyzické integrity člověka a jako takové je chráněno čl. 7 odst. 1 LZPS, jímž je zaručena nedotknutelnost osoby a jejího soukromí.⁶ Jak uvádí Nechvátalová⁷, taková definice by mohla vést k domněnce, že ÚS upřednostňuje spíše fyzickou integritu před tou psychickou. Ústavní soud však chápe fyzickou integritu člověka v širším smyslu, tedy jako: „*porušení, zhoršení zdraví, jímž může být způsobení zranění, způsobení či zhoršení choroby, a to i choroby, resp. poruchy psychické, ale i pouhé způsobení bolesti.*“⁸

Ačkoliv Úmluva výslovnou proklamací ochrany lidského zdraví neobsahuje, pomocí výkladové praxe Evropského soudu pro lidská práva je takové právo dovozováno z čl. 8 Úmluvy jako součást práva na respektování rodinného a soukromého života.⁹ Někteří autoři ochranu lidského zdraví dovozují mimo čl. 8 i z čl. 2 (práva na život) a čl. 3 (zákaz mučení) Úmluvy.¹⁰ Lze se domnívat, že právní ochrana lidského zdraví vychází právě z koexistence

⁴ Zdraví v nejširším slova smyslu lze chápat jako subjektivní stav úplného blaha tělesného, duševního a sociálního a nezáleží jen v tom, že není nemoci neb neduhu (srov. Ústava Světové zdravotnické organizace, vyhláška č. 189/1948 Sb.

TŮMA, Pavel. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 379.

⁵ HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 233.

⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 27. února 2019, sp. zn. IV. ÚS 774/18.

⁷ HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 233.

⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 7. 2009, sp. zn. II. ÚS 2379/08.

⁹ Rozsudek ESLP ve věci *Trocellier proti Francii* ze dne 5. 10. 2006, č. 75725/01, Ústavní soud takový názor bezproblémově přijímá, např. nálezem Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2021, sp. zn. II. ÚS 1564/20.

¹⁰ OLIPHANT, Ken. In FENYVES, Attila a kol. *Tort Law in the Jurisprudence of the European Court of Human Rights*. De Gruyter, 2012, s. 419.

uvedených práv, které ve svém souhrnu vytvářejí komplexní systém, který chrání všechny možné složky lidského zdraví. Předmětem ochrany by proto neměla být pouhá tělesná schránka člověka, nýbrž celá oblast jeho bytí, včetně práva na vlastní tělo, jako právně zakotvené součásti obecného osobnostního práva.¹¹ Smyslem kompenzace újmy na zdraví není pouze navrátit zdraví osoby do původního stavu, ale vytvořit podmínky, ve kterých je možné žít kvalitněji.¹² Širší pojetí naplňování práva na zdraví proto neobsahuje pouze snahu o absenci nemoci, nýbrž do něj zahrnuje i náhradu zdravotního postižení, které nelze „vyléčit“.

Komplexní vnímání osoby je zcela rozhodující při určení výše náhrady za újmu na zdraví, jelikož je velmi obtížné odlišit zásah do důstojnosti člověka od zásahu do jeho duševního zdraví.

Občanský zákoník ve svém ustanovení § 2958 (na poměry nám blízkých právních řádů v celku atypicky) zahrnuje jednotlivé složky náhrady nemajetkové újmy na zdraví přímo do znění zákona. Jedná se do jisté míry o pokračování v přístupu zákonodárce za minulé právní úpravy v ustanovení § 444 odst. 1 OZ 1964, kdy i zde byly vyjma dalších nemajetkových útrap jednotlivé složky uvedeny. Jednotlivé složky náhrady však již byly v českém právním prostředí relativně podrobně rozebrány, a to ať kritizujícím, či podporujícím pohledem.¹³ Nelze se však ubránit dojmu, že zatímco probíhaly živelné diskuse o povaze jednotlivých složek náhrady, vysoké soudy opomněly rozvíjet možná mnohem důležitější otázku náhrady nemajetkové újmy, a tou je obsah pojmu zdraví s navazující otázkou, co lze rozumět zásahem do takto definovaného pojmu zdraví.

Lidské zdraví není možné ze své podstaty převést na hodnotu v penězích, každá bytost je penězi nedocentelná a zároveň není možné přesně zjistit, zda a jakým způsobem poškozený utrpěl újmu, která se objevuje primárně v jeho osobní sféře. Právní nauka si proto pomáhá tzv. objektivizačními metodami, které mají do jisté míry újmu poškozeného zobecnit tak, aby ji bylo možné systematicky kompenzovat i v obdobných případech. Jak uvádí Koziol: „V případě

¹¹ HABERSACK, Mathias. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 6, Schuldrecht - Besonderer Teil IV §§ 705-853, Partnerschaftsgesellschaftsgesetz, Produkthaftungsgesetz*, 7. Auflage. München : C. H. Beck, 2017, s. 1920 - „Recht am eigenen Körper als gesetzlich ausgeformter Teil des allgemeinen Persönlichkeitsrechts“.

¹² Nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2018, sp. zn. I. ÚS 2637/17.

¹³ S oddělováním jednotlivých složek nároku nesouhlasí např. DOLEŽAL, Tomáš. In MELZER a kol: *Velký komentář § 2894-3081...*, s. 1005 nebo KARNER: *Der Ersatz...*, s. 92. Opačně např. VOJTEK, Petr. *Aktuální problémy náhrady nemajetkové újmy podle občanského zákoníku*. In STRÁNSKÝ, Jaroslav (ed.), *Náhrada nemajetkové újmy v pracovním právu, ochrana zdraví při práci a aktuální otázky nemocenského pojištění*, Pracovní právo 2018, Masarykova Univerzita Brno, 2019, s. 14-34, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017.

peněžní náhrady takové újmy jsou zvláště významná objektivní hlediska, ze kterých lze dovodit, zda a v jakém rozsahu imateriální újmy vznikly.“¹⁴

Dle názoru autora této práce v určitých případech rozdělení jednotlivých složek osobností není možné. V případě těžkých šoků, které následně vedou k psychickému onemocnění, není možné určit, jaká část škodního zásahu zasáhla do důstojnosti osoby a která část je již samotnou újmou na psychickém zdraví. Z těchto důvodů by dávalo dobrý smysl do jisté míry nerozlišovat mezi jednotlivými složkami osobnosti a snažit se výši újmy zohlednit obecně, vždy s ohledem na konkrétní okolnosti případu.

1.1 Smysl a účel ustanovení § 2956 OZ v porovnání s ustanovením § 2958 OZ

Český zákonodárce se však vydal jinou cestou. Základní skutková (tzv. malá generální) podstata náhrady nemajetkové újmy se nachází v rámci ustanovení § 2956 OZ. Jedná se o obecné ustanovení, které v sobě zahrnuje ochranu všech osobnostních práv bez taxativně uvedeného výčtu. Nicméně samotné zdraví, resp. újma na něm, je dále blíže rozvedena v ustanovení § 2958 OZ. Je otázkou, zda ustanovení § 2958 OZ zamýšlel zákonodárce koncipovat jako výčet možných oblastí, které lze odškodnit, či tímto závazně vymezil, ve kterých nárocích se poškozený při náhradě újmy na zdraví bude pohybovat.¹⁵ Autor této práce se přiklání k názoru, že jednotlivé nároky neexistují samostatně, nýbrž tvoří jen jeden nárok a poškozený obdrží jednu výslednou kompenzační částku. Vytváření speciálních nároků totiž s sebou nese nutnost odlišení jednotlivých dílčích útrap, což však ale primárně v případě újmy na psychickém zdraví nelze uspokojivě učinit.

Tělesnost obecně je právem mnohem snáz uchopitelná, než integrita psychická, neboť tělo je lépe zpředměnitelné.¹⁶ V psychické integritě by se měla odrážet subjektivizovaná složka

¹⁴ KARNER, Ernst. *Náhrada ideálních škod podle rakouského návrhu reformy a principů evropského deliktního práva*. In: TICHÝ, Luboš. a kol. *Vývoj práva deliktní odpovědnosti za škodu v České republice, Rakousku a Evropě*. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha, 2005, s. 123.

¹⁵ Jedná se v českém právním prostředí o velmi diskutovanou otázku, ke které však snad vše podstatné bylo napsáno, tudíž se autor této otázky, mimo krátkého vyjádření svého názoru, blíže nevěnuje. Pro posouzení náhrady újmy na zdraví jako jednoho nároku např. DOLEŽAL, Tomáš. In MELZER a kol: *Velký komentář § 2894-3081 ...*, s. 1005 nebo KARNER: *Der Ersatz...*, s. 92. Opačně např. VOJTEK, Petr. *Aktuální problémy náhrady nemajetkové újmy podle občanského zákoníku*. In STRÁNSKÝ, Jaroslav (ed.), *Náhrada nemajetkové újmy v pracovním právu, ochrana zdraví při práci a aktuální otázky nemocenského pojištění*, Pracovní právo 2018, Masarykova Univerzita Brno, 2019. s. 14 – 34, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017.

¹⁶ MELZER, Filip. TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek 1. § 1-117*, Praha:Leges, 2013, s. 511.

vnímání, kterou ovšem nelze dostatečným způsobem zobecnit do právního rámce.¹⁷ Samostatné přiznání náhrady za fyzickou a psychickou újmu na zdraví proto není přípustné, jelikož je do jisté míry zabráněno celkovému posouzení stavu poškozeného.¹⁸ Jednotlivé složky nemajetkové újmy totiž na sebe obsahově navazují, a to tak, že odčinění jedné újmy by mohlo znamenat, že další újmu spojenou s touto primární již není možné odškodnit, protože ta již byla nahrazena.¹⁹

Stejný závěr by však měl platit i v případě samotného oddělení nároků na náhradu při újmě do přirozených práv. Ustanovení § 2958 OZ se proto do jisté míry jeví jako nadbytečné, resp. spíše přináší do problematiky značné výkladové problémy, než aby pomáhalo k větší přehlednosti práva.

Těmito výkladovými problémy jsou zejména otázka oddělení mezi jednotlivými složkami osobnosti a duševním zdravím, stejně jako problematika újmy na zdraví a pouhých duševních útrap. Současné rozhodnutí zákonodárce nutí soudce jednotlivé složky přísně odlišovat, ačkoliv jak bylo naznačeno výše, není to v případě duševní újmy na zdraví dobře možné. Vhodnějším uspořádáním se proto jeví určení jednoho nároku, který představuje například německý právní řád v ustanovení § 253 odst. 2 BGB nebo rakouský právní řád v ustanovení § 1325 ABGB.²⁰

1.2 Psychická újma na zdraví

Jak správně uvádí Doležal, dispozici ustanovení § 2958 OZ je možné naplnit jen v případě takových zásahů, které se projeví ve sféře zdravotního stavu poškozeného. Zákonodárce tyto zásahy označuje jako újmy na zdraví.²¹ Obecně lze proto za újmu na zdraví považovat zásah do integrity člověka, který vede k masivnímu narušení vnitřních procesů jako intenzivní změny nehmotného statku.

Újmou na zdraví rozumíme nejen způsobení změny na zdraví, ale i samotné zhoršení zdraví poškozeného.²² Poškozeným ve specifických případech lze chápat i *nascitura*, kterému prospívá právní podmínka nabytí práv (*conditio iuris*). K újmě na zdraví podle německé judikatury totiž může dojít i před narozením jedince, které je nakaženo syfilidou z provedené

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ DANZL, Karl-Heinz: *Schmerzensgeld*..., s. 57.

¹⁹ KOZIOL: *Haftpflichtrecht II. Teil*..., str. 359.

²⁰ Nedochozí zde k rozdělení dílčího osobnostního práva na jednotlivé nároky, naopak stejné ustanovení se použije v případě újmy na zdraví, tak zásahu do některé složky osobnosti člověka.

²¹ DOLEŽAL in Melzer: *Velký komentář § 2894-3081*..., str. 992.

²² HARDTUNG, Bernhard. *Die Körperverletzungsdelikte*. Jus Publicum. Mohr Siebeck, 2008, s. 864.

krevní transfuze.²³ K újmě na zdraví může dojít i v případě osoby, která bolest necítí, nebo i v situaci, kdy samotný zásah není ze své podstaty bolestivý. Příkladem může být ponechání odlomeného kusu nůžek v těle po operaci, jelikož jeho vyndání by mohlo ohrozit život operovaného.²⁴

Psychická újma na zdraví musí bezesporu naplňovat výše uvedené předpoklady, oproti fyzické újmě se však nemusí projevit na těle poškozeného. Fyzický projev psychické újmy na zdraví přesto není možné vyloučit.²⁵

Přestože lze nad možnými definicemi psychické újmy polemizovat, pro účely diplomové práce vycházíme z obecného pojetí, kdy chápeme újmu na psychickém zdraví jako emoční stavy související se stresem vyplývající buď z reálné či předpokládané hrozby, nebo zranění.²⁶ Podmínkou je masivní zásah do duševní sféry jedince. Zásah do duševní sféry, který pouze ovlivňuje duševní pohodu, není ublížením na zdraví. Pouhé rozčilení nebo rozrušení nad vzniklou škodou proto nespĺňuje požadavek na uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy.²⁷

1.2.1 Rozsah náhrady

Jelikož lidský život ze své přirozenoprávní povahy nemá hodnotu ocenitelnou v penězích, není možné jej ani plně nahradit, tím spíš pak újmu spolehlivě vyčíslit. Přestože zákonodárce přikazuje škůdci plně nahradit prožité útrapy poškozeného, právní doktrína se obecně shoduje, že peněžní náhradou je možné pouze zmírnit negativní důsledky plynoucí ze škodní události.²⁸ K prokázání rozsahu náhrady si proto napomáháme skrze tzv. objektivizační kritéria, která jsou založena na medicínském či právním poznání.

Problém s jasnou identifikací psychické újmy spočívá v její objektivní nezachytitelnosti. Zatímco fyzická újma bude vycházet z poškození těla, resp. poranění tkáně, kdy takový jev bude typicky viditelný, psychická újma často zůstane okem nezachycena.²⁹ Bloemertz uvádí, že zatímco krátkodobá fyzická bolest obvykle nepřesáhne její fyzický

²³ DEUTSCH, Erwin, AHRENS, Hans. *Deliktsrecht, Unerlaubte Handlungen, Schadensersatz, Schmerzensgeld*, 6. vollstandig Auflage, Verlag Franz Vahlen Munchen, 2014 s. 87.

²⁴ Rozhodnutí OGH ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 4 Ob 48/16m.

²⁵ Tichý k této věci uvádí jako příklad pláč či koktání poškozeného. TICHÝ, Luboš. *K některým otázkám...*, s. 625.

²⁶ SMRŽ, Ivo. *Duševní újmy...*, s. 19.

²⁷ Primárním důvodem této hranice je naplnění zásady účelnosti. Viz. rozhodnutí OGH ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 1 Ob 170/18h.

²⁸ DOLEŽAL, Tomáš. In MELZER: *Velký komentář § 2894-3081...*, s. 45.

²⁹ SMRŽ, Ivo. *Duševní újmy...*, s. 17.

charakter, déle trvající bolest povede vždy k nutnosti jejímu duševnímu zpracování. Takové zpracování je pak příčinou psychické újmy.³⁰

Karner pak rozlišuje mezi psychickou újmou na zdraví, která příčinně souvisí s bolestí fyzickou (psychická újma v užším smyslu) a psychickou újmou, která nepramení z fyzického základu (psychická újma v širším smyslu).³¹ Psychická újma v širším smyslu je některými autory nazývána jako primární psychická újma na zdraví. V užším smyslu pak lze chápat i tzv. následnou psychickou újmu na zdraví. Ta vždy příčinně souvisí s primární psychickou újmou na zdraví a na základě její existence je taková újma odškodnitelná.³² Zároveň již podle uvedeného autora není potřeba, aby daný následek na psychickém zdraví poškozeného sám o sobě dosahoval stupně onemocnění.

Vnitřní zpracování újmy na zdraví lze označit jako psychickou bolest, která je podle Bezoušky duševní reakcí na poruchu zdraví člověka. Může mít podobu smutku, strachu, deprese a dalších následků.³³ Lze proto uzavřít, že psychická bolest je nepříjemný subjektivní pocit, který souvisí s vnitřním fungováním organismu.

Nejvyšší soud zařazuje psychické bolesti do obsáhlejšího pojmu spolu s bolestí fyzickou jako tzv. bolest v širším smyslu.³⁴ Jestliže se obtíže psychického charakteru přemění v trvalý následek, budou zahrnuty do náhrady za ztížení společenského uplatnění.³⁵ Jak správně poznamenává Tichý, takové zařazení pak může vzbuzovat dojem, že existuje něco jako bolest v pravém smyslu, která tu psychickou neobsahuje. Vydělení a diferenciací by však byla zásadní chybou, která by ve svém důsledku vedla k nivelizaci psychické bolesti a jejímu rozdílnému odškodňování. Psychickou bolest je nutné vnímat na stejné úrovni jako tu fyzickou. Určité opovrhování újmou nespočívající v porušení tkáně nespíše pramení z historické zkušenosti, kdy z důvodu absence objektivního ukazatele při dokazování psychické bolesti bylo snadné daný nárok zneužít k podvodnému jednání.³⁶

³⁰ BLOEMERTZ, Carl Bruno. *Die Schmerzensgeldbegutachtung.: Leitfaden für Ärzte, Juristen und Versicherungsfachleute*. Berlin ; New York : Walter de Gruyter, 1971. s. 19.

³¹ KARNER, Ernst. *Der Ersatz...*, s. 88.

³² BURMANN, Michael, JAHNKE, Jürgen. *Psychische Schäden im Haftpflichtprozess, Neue Zeitschrift für Verkehrsrecht*, C. H. Beck, 2012, s. 505.

³³ BEZOUŠKA, Petr. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1706.

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017.

³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2019, sp. zn. 6 Tdo 1309/2019.

³⁶ Nemožnost objektivně prokázat výši újmy historicky vedla k nižší ochotě odškodňovat tyto újmy. NEMETH, Ch. *Psychological Injuries: A Police Remedy in Intentional Infliction of Mental Distress*. The Police Journal. 1982, Vol. 55, Iss. 3, s. 246, podobně SMRŽ, Ivo: *Duševní újmy...*, s. 20.

1.2.2 Pocit bolesti jako předpoklad vzniku újmy na zdraví

Bylo by však mylné se domnívat, že pocit bolesti je nutným předpokladem pro přiznání náhrady za újmu na zdraví. V takovém případě bychom z možného odškodnění vyčlenili ty osoby, které ze zdravotních důvodů nejsou schopny bolest vůbec pociťovat, přesto na jejich prožívání může mít škodní událost významný vliv.

Není proto nutné, aby poškozený svou bolest prožíval s jasným vědomím. Spíše je vhodnější trvat na podmínce, že pocitům bolesti musí být alespoň vystaven.³⁷ Lze se proto bez dalšího ztotožnit s názorem Doležala³⁸, vycházejícím z rakouské právní judikatury, že osoby např. s apalickým syndromem, které v daný moment nebyly schopny bolest pociťovat, mají nárok na náhradu nemajetkové újmy.³⁹

Výše uvedenou myšlenku dále rozvíjí současná rakouská judikatura, která sice s nastaveným objektivizačním pojetím souhlasí, nicméně rozlišuje, zda příčina nevnímání bolesti je následkem škodní události, či takovou necitlivostí disponoval poškozený před jejím způsobením. Tak například v usnesení Nejvyššího soudu Rakouska ze dne 26. 7. 2006, sp. zn. 3Ob 116/05p, se jednalo o případ paraplegičky (osoba se znecitlivěním dolních končetin), která z důvodu nesprávného postupu při používání zdravotní pomůcky utrpěla významné poranění již postižených dolních končetin. V tomto případě soud nepřiznal poškozené plnou výši náhrady, jelikož osoba byla připravena o možnost pociťovat bolest ještě před škodní událostí.

Na druhou stranu taková skutečnost nemůže vést k úplnému odmítnutí náhrady, jelikož i v tomto případě poškozená z výše uvedeného důvodu utrpěla některé nepříjemné prožitky (zvracení, nevolnost). V nedávném rozhodnutí pak Nejvyšší rakouský soudní dvůr přiznal poškozenému plnou náhradu, jelikož apalický syndrom byl způsoben pachatelovým protiprávním jednáním.⁴⁰

Závěry výše uvedených rozhodnutí jsou logickým odůvodněním prosazování kompenzační funkce nemajetkové újmy, jejímž smyslem je primárně odškodnit a kompenzovat příkoří, které poškozený byl nucen vytrpět. Zároveň však není možné upřít poškozenému nárok na náhradu jen proto, že z důvodu jednání poškozeného nebyl schopen bolest prožívat. Ad absurdum by pak bylo pro škůdce výhodnější ublížit poškozenému takovým způsobem, aby

³⁷ DANZL, Karl-Heinz: *Schmerzensgeld...* s. 103.

³⁸ DOLEŽAL in Melzer: *Velký komentář § 2894-3081...*, s. 994.

³⁹ Rozhodnutí OGH ze dne 23. 4. 1992, sp. zn. 6 Ob 535, 1558/92, dále např. DANZL, Karl-Heinz: *Schmerzensgeld...* s. 98.

⁴⁰ Rozhodnutí OGH ze dne 21. 10. 2021, sp. zn. 2 Ob 98/21g.

nebyl schopen bolest vnímat, což by vedlo k nižší celkové kompenzaci. Tento závěr je potřeba pro potřeby české právní nauky razantně odmítnout a nepřiznat zneužití práva právní ochranu.

1.3 Intenzivní pocit ohrožení lidského zdraví a jeho odškodnění

Zásahu do chráněného zájmu typicky předchází jeho ohrožení. Tím je myšlena existence jednání, které je způsobilé chráněné právo ohrozit. Případná kompenzace nastalé situace pak v sobě zahrnuje vedle náhrady za porušení i zohlednění prožitého ohrožení. Předmětná podkapitola se věnuje případům, kdy protiprávní jednání škůdce nezpůsobí újmu, kterou lze medicínsky označit za onemocnění.

Zatímco česká právní doktrína nechává otázku ohrožení chráněného zájmu nevyřešenou, rakouská právní obec se odpovědí zabývala již v polovině minulého století, kdy Ehrenzweig tvrdil, že samotné ohrožení jak fyzického tak duševního zdraví je hodné ochrany a poškozenému vzniká nárok na odškodnění z ustanovení § 1325 ABGB.⁴¹ Koziol k myšlenkám Ehrenzweiga uvádí, že samotné ohrožení chráněného statku nepředstavuje újmu na zdraví, protože negativní následek v podobě porušení ještě nenastal.⁴²

Koziol však vychází z poměrně úzkého pojetí pojmu zdraví, které do jisté míry nereflektuje psychickou pohodu jedince jako jednu z integrálních součástí pojmu zdraví. Koziol ve svých myšlenkách do jádra pojmu zařazuje pouze poruchy opírající se o medicínsky zjistitelné hledisko. Duševní pohoda jedince založená na jeho sociální stabilitě spadá v takovém případě mimo rozsah zkoumaného pojmu. Nacházelo-li by se takové kritérium v jádru pojmu, nejednalo by se o ohrožení, nýbrž již o samotný zásah do chráněného zájmu.

Přestože podle Tichého⁴³ samotné jednání pojmově nespadá v jedno s újmou, nemajetkovou újmou již může být i samotný zásah⁴⁴, který však dosahuje určité předem stanovené intenzity. Zásahem do chráněného zájmu pak může být i samotné ohrožení zdraví.

Ve výsledku proto bude záležet na samotném chápání pojmu zdraví a jak široce jej budeme vykládat. Zahrnujeme-li totiž do pojmu zdraví i psychickou pohodu jedince, pak samotné ohrožení v podobě intenzivního prožívání strachu o poškození zdraví je již možné

⁴¹ EHRENZWEIG, System des Österreichischen allgemeinen Privatrechts. Bd. II/1²: Das Recht der Schuldverhältnisse. (1928), 1986 Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, s. 627. Takový názor lze do jisté míry považovat za revoluční, jelikož v podobném čase se na českém území diskutovala otázka, zda vůbec odškodňovat zásah do duševní sféry jedince. Viz. ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému občanskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání z let 1935–1937. Praha: CODEX Bohemia, 2002, s. 917.

⁴² KOZIOL: *Haftpflichtrecht* II. Band..., s. 328.

⁴³ TICHÝ: *Ke čtyřem...*, s. 622.

⁴⁴ DOLEŽAL, Tomáš. In MELZER: *Velký komentář § 2894-3081...*, s. 980.

subsumovat pod pojem újmy na zdraví⁴⁵. Německá judikatura v minulosti například přiznala náhradu poškozenému, který v důsledku vadného náhradního kyčelního kloubu žil určitý čas s neustálými obavami o možné prasknutí vadného výrobku.⁴⁶ V daném případě však nedošlo k samotnému prasknutí kyčelního kloubu, ani k jinému poškození tkáně.

Přesto soud náhradu přiznal, a to primárně s odůvodněním, že už samotné vystavení pacienta životu s touto obavou je možné považovat za zásah do zdraví. Zároveň uvedená obava značně přesáhla hranici banálního strachu.⁴⁷ V souladu s názorem německého soudu lze uvést, že v současné době jsou moderní diagnostické metody schopny věrohodně rozpoznat duševní újmu na zdraví od smyšlených nároků.⁴⁸ Přístup německých soudů v této otázce by proto mohl být určitou inspirací pro náš český právní řád.

Na druhou stranu je potřeba výše uvedený výklad případu brát s rezervou. Obecně vzato německý přístup lze charakterizovat dlouhodobým restriktivním chápáním kompenzace újmy na zdraví. Až do účinnosti novely BGB z roku 2002⁴⁹ bylo možné uplatňovat újmu na zdraví pouze ve věcech subjektivní odpovědnosti, stejně tak kompenzace útrap sekundárních obětí byla v rámci německého prostředí po dlouhou dobu značně limitována.⁵⁰ Tudíž by bylo mylné se domnívat, že německá právní nauka samotnému ohrožení zdraví bez dalšího přiznává kompenzační nárok. V citovaném případě se jedná spíše o výjimku z pravidla, která byla odůvodněna skutkovým stavem stran škodní události. Přesto je takový odkaz v textu práce ponechán pro širší variabilitu možných přístupů.

Rakouská rozhodovací praxe v zásadě ohrožení psychického zdraví bez dalšího za způsobilé k náhradě neshledává, nelze jej totiž podřadit pod ustanovení § 1325 ABGB. Na druhou stranu to neznamená, že poškozená osoba nárokem na odškodnění vůbec nedisponuje.⁵¹ V případě ohrožení protiprávním zaviněním z hrubé nedbalosti bude mít nárok na plnou náhradu za prožitou událost.⁵² Přístup podmiňující zaviněné jednání škůdce

⁴⁵ NEBE, Katja. *Schmerzensgeld bei psychischen Belastungen wegen fehlerhafter Gesundheitsleistungen*, Verbraucher und Recht - Zeitschrift für Wirtschafts und Verbraucherrecht, 2009, s. 459.

⁴⁶ Rozhodnutí OLG Berlín ze dne 9. 12. 2008, sp. zn. 5 O 467/07.

⁴⁷ Rozhodnutí OLG Bamberg ze dne 24. 3. 2003, sp. zn. 4 U 172/02 nebo rozhodnutí OLG Karlsruhe ze dne 9. 12. 1987, sp. zn. 7 U 62/85.

⁴⁸ Rozhodnutí BSG ze dne 9. 5. 2006, sp. zn. B 2 U 1/05.

⁴⁹ *Zweites Gesetz zur Änderung schadensersatzrechtlicher Vorschriften*. Vom 19.7.2002, verk endet in BGBl I Jahrgang 2002 Nr. 50 vom 25.7.2002.

⁵⁰ DOLEŽAL, Tomáš. *Náhrada újmy sekundárním obětem v Německu po novele BGB*, Zdravotnické právo a bioetika, 2018, dostupné z: <https://zdravotnickepravo.info/nahrada-ujmy-sekundarnim-obetem-v-nemecku-po-novele-bgb/>.

⁵¹ KOZIOL: *Haftpflichtrecht II. Band...*, s. 329.

⁵² Viz. ustanovení § 1324 ABGB.

se zejména snaží předcházet nárokům, které nejsou příliš škodlivé pro společnost. Zaviněné jednání pak závažnost, resp. společenskou škodlivost jednání, typicky zvyšuje.⁵³

Závěry rakouské právní doktríny jsou možnou inspirací pro český způsob řešení podobných situací, a to zejména s ohledem na závěry spojené s ustanovením § 2971 OZ, o kterém bude pojednáno v další podkapitole.

Pro účely náhrady nemajetkové újmy způsobené nikoliv újmou na zdraví zákon připouští i další způsoby řešení. Koncepce ustanovení § 2956 OZ chrání totiž i jiná přirozená práva než jen život a zdraví. V našem případě se jako vhodné jeví uvedení ochrany důstojnosti jedince. Dle komentářové literatury „*obsahem absolutně právní ochrany důstojnosti člověka je rovněž zákaz působení duševních nebo fyzických útrap člověku*“.⁵⁴ Taková argumentace vychází z čl. 7 odst. 2 LZPS či čl. 3 Úmluvy, kde je garantován zákaz nelidského či ponižujícího jednání.

Ačkoliv za ponižující zacházení lze považovat i vyvolání pocitů strachu či tísně⁵⁵, je potřeba k této kategorii přistupovat restriktivně, jelikož nedává dobrý smysl posuzovat každý pocit strachu za ponižující. Takové případy směřují spíše na situace, kdy někdo úmyslně zneužije svého postavení či souhry událostí, aby osobu takovému pocitu vystavil. *Stricto sensu* nelze v příčinné souvislosti dovodit ponižující jednání pachatele dopravní nehody, který svou nebezpečnou jízdou způsobí silné pocity strachu o život svědka události.

V neposlední řadě soud zkoumá zásah do osobnosti optikou průměrného člověka, tzn. že průměrná osoba nacházející se v podobné situaci by nastalou nemajetkovou újmu vzhledem k intenzitě a trvání nepříznivého následku, spočívajícího ve snížení její důstojnosti, pociťovala jako závažnou.⁵⁶

Do jisté míry nás nebezpečné situace, které v člověku mohou vyvolat silné prožitky strachu, obklopují prakticky každodenně, tudíž povinností práva je zachytit jen ty nejintenzivnější.⁵⁷ Lze proto uzavřít, že do porušení práva na nikoliv ponižující jednání

⁵³ KARNER: *Der Ersatz...*, s. 108.

⁵⁴ TŮMA, Pavel. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 304.

⁵⁵ Tamtéž, dále TŮMA uvádí rozsudek ESLP ze dne 18. 1. 1978, sp. zn. 5310/71, *Irsko v. Spojené království*.

⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2574/2019.

⁵⁷ BYDLINSKI, Franz. *System und Prinzipien des Privatrechts, nachdruck 2013*, Verlag Österreich 2013, Wien, s. 223.

budou spadat jen vysoce specifické případy, které v sobě zahrnují určitou touhu po takovém porušení, a nelze proto každý projev strachu či úzkosti do této kategorie podřadit.

Nejvyšší soud se ve svém usnesení ze dne 20. 5. 2020⁵⁸ velmi přesvědčivě pokouší definovat hranici mezi újmou při zásahu do zdraví a újmou na jiných přirozených právech, a to v rámci odškodňování duševních útrap. NS se v tomto případě zabýval nárokem poškozené na náhradu nemajetkové újmy způsobené trestným činem padělání platebního prostředku podle ustanovení § 234 TZ.⁵⁹ Pro přehlednost příkladu uveďme, že škůdce znal poškozenou na přátelské úrovni. Poškozená na základě padělané směnky měla vyplatit obnos směnečníkovi ve výši 1,7 milionu Kč. Nastalá situace vyvolala u poškozené pocit vlastního ohrožení a ztráty důvěry v sociální vazby s blízkými. Nejvyšší soud shora uvedené nepříznivé důsledky klasifikoval jako zásah do důstojnosti a vážnosti osoby poškozené.

1.3.1 Strach ze smrti

Strachem ze smrti lze rozumět vysoce intenzivní vnitřní mučivý pocit ze ztráty vlastního života, do jisté míry podobný s definicí psychické bolesti. Přestože se v zahraničí jedná o zcela relevantní otázku, česká právní nauka se v zásadě kompenzací tzv. strachu ze smrti prakticky nezabývá.

Úvahy v této podkapitole vycházejí z pojmu, který splňuje následující předpoklady:

- poškozený má strach výhradně o svůj život;
- pocit strachu o život je v adekvátní příčinné souvislosti s jednáním škůdce;
- obavy o život jedince se typicky objevují v obdobných případech, nejedná se tudíž pouze o vyšší sensibilitu poškozeného při prožívání emočních situací;
- u poškozeného, který prožil intenzivní strach ze smrti, se následně neprojeví duševní onemocnění.

Kompenzace prožitého strachu ze své vlastní smrti je problematická z několika důvodů. V první řadě je velmi náročné v rámci soudního řízení oddělit strach poškozeného od dalšího prožívání škodní události. Dále je v praxi velmi problematické intenzivní strach prokázat, jelikož jej nelze medicínsky ověřit. V českém právním prostředí je strach ze smrti často slučován s dalšími negativními prožitky poškozeného, resp. jen velmi málo rozhodnutí

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2020, sp. zn. 4 Tdo 466/2020.

⁵⁹ Neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3, alinea 2, odst. 4 písm. b) TZ.

se zabývá jeho existencí. V této části proto bude věnován prostor nejprve zahraničním přístupům a následně ke komparaci přístup Nejvyššího soudu.

Zajímavá rozpolcenost názorů panuje v rakouském právním prostředí. Stejně jak bylo uvedeno v úvodu práce, základním problémem je otázka vymezení obsahu pojmu újmy na zdraví. Zastáncem širšího výkladu zdraví je v Rakousku například Koch, který do pojmu zahrnuje i masivní hrozbu tělesné integrity⁶⁰, což intenzivní strach ze smrti bezesporu je. Ten vychází zejména z rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2010, sp. zn. 6 Ob 248/09, v jehož výroku soud přiznal poškozenému nárok za prožitý strach ze smrti. Tomu byl vystaven poškozený z důvodu předčasného propuštění z nemocniční péče, přestože jeho zdravotní stav *de lege artis* ústavní péči stále vyžadoval. V uvedeném případě fyzická újma té psychické mimo několika modřin nepředcházela. Soud své rozhodnutí odůvodnil skutkovými okolnostmi případu a úvahou, že bezprostřední ohrožení života je z hlediska intenzity možné ztotožnit s fyzickou újmou, přestože k ní nakonec nedojde.

Názor pouze částečně korespondující s výše uvedeným lze nalézt i v publikacích jiných významných rakouských právníků. Karner i Koziol nepřipouští odškodnění za jedincem prožitý strach ze smrti, není-li mu způsobena žádná jiná újma na zdraví. Strach ze smrti by měl vycházet právě z této újmy, resp. v případě, že k zásahu do zdraví jedince došlo, citovaní autoři uvádějí, že prožitý strach ze smrti by měl být připočten k výsledné výši za odškodnění bolesti. Tím by se soud vyhnul složitému izolování tvrzeného strachu ze smrti. Jako příklad uveďme rozhodnutí ve věci odsouzeného vězně, kterému byla zalepena ústa tím způsobem, že nemohl po delší dobu dýchat, až se ocitl v bezvědomí. S ohledem na prožitý strach ze smrti z dušení a intenzivní pocity bezmoci soud poškozenému přiznal příslušnou náhradu.⁶¹ Strach ze smrti je možné zohlednit i v případě snížení očekávané délky života v případech, kdy osoba vzhledem ke svému vážnému zdravotnímu stavu může předpokládat svou smrt kdykoliv.⁶²

Velmi inspirativní přístup však volí přední němečtí právníci. Zde možné odškodnění strachu ze smrti (*Todesangst*) připouští hned několik autorů. Stoll⁶³ je například zastáncem přiměřeného odškodnění za prožitou obavu ze smrti a odůvodňuje to tím, že bezprostřední ohrožení života nebo zdraví je třeba posuzovat stejně jako újmu, která již nastala, a to z důvodu

⁶⁰ KOCH, Bernhard. *Medical Liability in Europe, A Comparison of Selected Jurisdictions. Tort and Insurance Law*, vol. 29. De Gruyter, 2011, s. 37.

⁶¹ Rozhodnutí OLG Wien ze dne 4. 9. 2003, sp. zn. 14 R 59/03d.

⁶² KOZIOL: *Haftpflichtrecht II. Band...*, s. 332.

⁶³ Tamtéž, s. 66.

jejího fyzického účinku na ohroženou osobu. Jäger⁶⁴ věnuje výše uvedené úvaze ve své monografii dokonce několik pasáží. Závěrem je jeho přesvědčení, že i když oběť neutrpěla žádnou další újmu na zdraví, samotná obava ze smrti odůvodňuje nárok na odškodnění za bolest a utrpení. Převážně argumentuje přesvědčením, že člověk v situaci, kdy se mu smrt zdá nevyhnutelná, trpí značným strachem ze smrti, který v důsledku psychických účinků vážně poškozuje jeho zdraví. Tato psychická újma pak může být odškodněna jako újma na zdraví.⁶⁵

Kompensace obav ze smrti se objevila i v rámci německé judikatury, a to v případě akrobatického letce, který se zřítíl k zemi z důvodu závady na letadle. Soud v této věci vyšel z objektivizačního hlediska, které předpokládá, že pocit strachu ze smrti je pro tento typ havárie velmi typický, proto nebylo nutné přímo prokázat, že poškozený pocitem strachu opravdu trpěl.⁶⁶

Pro úplnost, nejspíše nejznámějším rozhodnutím, kterým se ve věci strachu ze smrti soudy zabývaly, je rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 8 To 34/2015. V citovaném rozhodnutí byla poškozená připoutána během loupeže ke stromu, kde byla ve chladném počasí ponechána svému vlastnímu osudu. U poškozené se následně projevila závažná post-traumatická stresová porucha (dále jen „PTSD“), která byla jedním z hlavních důvodů relativně vysoké výše kompenzace (1 mil. Kč). Z argumentace soudu vyplývá, že strach ze smrti sám o sobě nelze považovat za újmu na zdraví, nýbrž za porušení práva na důstojnost jedince. Jelikož v komentovaném případě došlo k rozvinutí duševního onemocnění, nebylo nutné strach ze smrti poškozené samostatně izolovat a rozhodnout o něm.

Autor této práce však s výkladem soudu nesouhlasí. Posuzování důvodného strachu ze smrti jako újmy proti důstojnosti osoby se jeví jako nedostatečné, a to primárně z hlediska nižší relevance tohoto osobnostního práva. Pokud je extrémně nepříjemná zkušenost způsobila změnit osobnost jedince (zejména v případech dětských obětí), jedná se zcela prokazatelně o zásah do duševního zdraví jedince. Právo na důstojné jednání k jedinci se pak vztahuje spíše na případy nižší intenzity. Podřazení komentovaného zásahu pod právo na důstojnost jedince by ve svém důsledku vedlo k nižším náhradám pro poškozené, než kdyby byl zásah považován za újmu na zdraví.

⁶⁴ JÄGER, Wilhelm. In BAMBERGER, Heinz-Georg a kol. *Bürgerliches Gesetzbuch: BGB*, Band 1: §§ 1-480, C. H. Beck, 5. Auflage. 2023, s. 1350.

⁶⁵ Tamtéž, s. 1349.

⁶⁶ Rozhodnutí OLG Düsseldorf ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. I-18 U 216/10.

Současné přístupy proto přehlížejí skutečnost, že strach ze smrti je traumatizujícím zážitkem, který sám o sobě představuje újmu na zdraví, aniž by muselo dojít k dalším psychickým reakcím v podobě později projeveného duševního onemocnění.

V případě, že je dle Metodiky NS zcela běžně možné odškodnit podlitiny způsobené fyzickým útokem, pak nelze vysoce intenzivní zásah do psychického zdraví jedince ledabyly pominout.

Jako zásah do důstojnosti poškozené soud posoudil i zcela odsouzeníhodný trestný čin znásilnění vůči nezletilé osobě, která pravděpodobně z důvodu mladého věku v čase posuzování případu netrpěla žádnou psychickou újmu dosahující hodnoty onemocnění (typicky PTSD).⁶⁷ Nejvyšší soud v dalším rozhodnutí souhlasil s názorem, který za zásah do důstojnosti osoby podřadil i pocity méněcennosti a nihilistického smýšlení.⁶⁸

Autor této práce neshledává současný přístup za správný. Argumentuje zejména nemožností spolehlivého oddělení práva na důstojnost od zásahu do duševního zdraví, stejně tak i nižší významnosti tohoto práva. Konečně je možné uvést i praktický důvod. Právo na důstojnost, resp. případný nárok z něj podléhá objektivní promlčecí lhůtě dle ustanovení § 636 odst. 1 OZ, zatímco nárok na náhradu pramenící z újmy na zdraví jedince obsahuje pouze subjektivní promlčecí lhůtu (§ 636 odst. 3 OZ). V případě náhrady újmy na zdraví proto z hlediska promlčení není rozhodující, za jak dlouho se zásah na zdraví projeví na duševní integritě poškozeného.

1.3.2 Použití ustanovení § 2971 OZ

Nedošlo-li k naplnění ustanovení § 2956 či § 2958 OZ⁶⁹, může se poškozený obrátit na soud se svým nárokem s odkazem na ustanovení § 2971 OZ. Kromě obecných podmínek nároku jsou předpokladem uplatnění i zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem. Jistou podobnost komentovaného ustanovení lze shledat v již uvedeném ustanovení § 1324 ABGB.⁷⁰ Praktickým příkladem může být situace, kdy poškozený utrpí silný šok z hrozby násilí.

⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2014, sp. zn. 6 Tdo 347/2014-57.

⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2013, sp. zn. 8 Tdo 46/2013.

⁶⁹ Ačkoliv je samozřejmě přijatelný výsledek, že jedno jednání naplní více skutkových podstat náhrady nemajetkové újmy.

⁷⁰ A to s ohledem na fakt, že zákonodárce jako předpoklad náhrady nemajetkové újmy v rámci této skutkové podstaty zmiňuje zavřzeníhodnou pohnutku (zlý úmysl) či hrubou nedbalost.

Obecným předpokladem pro uplatnění skutkové podstaty náhrady nemajetkové újmy bude naplnění základní skutkové podstaty, ať už jakékoliv.

Je třeba odmítnout názory, že dikce ustanovení § 2971 OZ zakládá samostatnou základní skutkovou podstatu. A to zejména s ohledem na restriktivní pojetí náhrady nemajetkové újmy v rámci občanského zákoníku. Zákonodárce totiž vychází z premise ustanovení § 2984 OZ, že nemajetková újma je nahraditelná, jen je-li tak smluvně ujednáno, nebo to zákon výslovně stanoví. Kontrastně, újma na jmění je hrazena vždy. Jak správně Melzer uvádí, bylo by proti takové dikci nahrazovat nemajetkovou újmu, která vznikla nikoliv porušením absolutního práva (§ 2910 OZ), zatímco majetkovou újmu (např. ušlý zisk), kterou zákon nezmiňuje, již nikoliv.⁷¹ Vedle naplnění základní skutkové podstaty dle ustanovení § 2910 OZ je možné využít komentované ustanovení i na základě naplnění ustanovení § 2909 OZ.

Požadavek protiprávnosti lze spatřit i v samotném jednání proti dobrým mravům, a to zejména s odkazem na § 547 OZ, kdy právní jednání musí obsahem a účelem odpovídat dobrým mravům. Právní jednání proti dobrým mravům požívá právní ochrany. Bylo by pak vzdálením se od této myšlenky, kdybychom deliktům, které úmyslně vznikly za účelem druhého poškodit a zcela očividně dosahovaly intenzity porušení dobrých mravů, poskytovali ochranu.⁷²

Dalším argumentem může být i systematické zařazení komentovaného paragrafu až na samotný závěr 1. dílu OZ zabývajícího se výhradně náhradou majetkové a nemajetkové újmy.

Dále nebude záležet na tom, zda základní skutková podstata míří na náhradu majetkové újmy, či případný zásah majetkovou újmu vůbec nezpůsobil, v obou případech bude možné skutkovou podstatu v § 2971 použít.⁷³

⁷¹ DOLEŽAL, Tomáš. In MELZER: *Velký komentář § 2894-3081 ...*, s. 1097.

⁷² Blíže např. DOLEŽAL, Tomáš. In MELZER: *Velký komentář § 2894-3081 ...*, s. 261. Opačně pak VOJTEK, Petr. In § 2971. In: ŠVESTKA Jiří a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. Wolters Kluwer. 2021, s. 1155.

⁷³ VOJTEK, Petr. In § 2971. In: ŠVESTKA Jiří a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. Wolters Kluwer. 2021, s. 1155, DOLEŽAL, Tomáš. In MELZER: *Velký komentář § 2894-3081 ...*, s. 1096, BEZOUŠKA, Petr. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1754.

Stejně jako v minulé podkapitole je i zde nutné připomenout nutné předpoklady pro využití komentovaného ustanovení, a to:

- musí se jednat o takový zásah, který je objektivně způsobilý vyvolat nemajetkovou újmu a je protiprávní, resp. existuje zvláštní okolnost, která zvyšuje jeho společenskou škodlivost;
- musí být dána příčinná souvislost mezi oběma uvedenými předpoklady.⁷⁴

⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2015, sp. zn. 8 Tdo 757/2015, dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2000, sp. zn. 30 Cdo 1602/99.

2 Objektivizační kritéria psychické újmy na zdraví

V předcházejí kapitole byly představeny základní výkladové problémy pojící se s pojmem zdraví. V té následující bude pojednáno o intenzitě a samotné měřitelnosti zásahu do zdraví jedince.

Primárně je nutno poukázat na značný nedostatek české literatury k újmě na zdraví. Kromě příspěvku Doležala se tématu podrobně nevěnuje žádná další publikace.⁷⁵ Bezouška rozčleňuje zdraví do dvou složek, a to na složku duševní a fyzickou. Ublížením na zdraví je pak právě zásah do jedné z těchto složek.⁷⁶ Ryška se nad komentovaným pojmem ani nepozastavuje.⁷⁷

Literární nevyčerpanost obsahu pojmu újmy na zdraví pramení pravděpodobně z celoevropského konsensu, opírajícího se o zásadu účelnosti, kdy nikoliv každý zásah do zdraví jedince lze považovat za újmu na zdraví. Hypotézu pak naplní pouze ten zásah, který svou podobou či intenzitou bude způsobilý újmu na zdraví způsobit. V čem se však jednotlivé právní řády často odlišují, jsou metody, kterými lze intenzivní újmu zkoumat.

Podobou či intenzitou zásahu není myšlena míra zavinění škůdce. Taková skutečnost bude v případě civilněprávní odpovědnosti do jisté míry zanedbatelná, pohybujeme-li se pouze v intencích ustanovení § 2956 a § 2958 OZ⁷⁸. Rozhodující faktor představuje až samotná významnost zásahu do chráněných práv poškozeného. Přestože intenzita zásahu je důležitá pro všechna osobnostní práva, v případě práva na duševní integritu pak bude tato hranice ještě podstatnější.

Lze souhlasit s tím, že účast jedince na společenském a sociálním životě v sobě takřka každodenně zahrnuje prožívání nepříjemných či obtížných situací, které se již od útlého věku učí jedinec zvládat.⁷⁹ Je proto rozumné, aby byla jistá míra nepohodlí a nepříjemných pocitů považována za standardní bez možnosti kompenzace.

⁷⁵ V českém právním prostředí tak činí zejména DOLEŽAL, Tomáš. In MELZER: *Velký komentář § 2894-3081...*, s. 992.

⁷⁶ BEZOUŠKA, Petr. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1705.

⁷⁷ RYŠKA, Michal. In § 2958. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 3117.

⁷⁸ Míra zavinění škůdce v současné době nehraje dominantní roli ani při určení výše náhrady za nemajetkovou újmu. Uvedené hledisko je rozhodující spíše pro právní řády, u nichž převažuje sankční pojetí náhrady nemajetkové újmy. Kompenzační funkce náhrady nemajetkové újmy však ani u nás nebyla dříve samozřejmostí. Došlo proto k vývoji judikatury, kdy se postupně sankční pojetí náhrady nemajetkové újmy vytrácelo. Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2013, sp. zn. 8 Tdo 46/2013. Ke změně přístupu pak usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2021, sp. zn. 25 Cdo 506/2021.

⁷⁹ KARNER, Ernst, KOZIOL, Helmut. *Der Ersatz ideellen Schadens im österreichischen Recht und seine Reform*, Manzsche Verlags, Wien, 2003, s. 39.

Jiný názor by vedl k naprostému zahlcení soudní soustavy nikoliv významnými nároky, čímž by ve svém důsledku bylo ohroženo právo poškozeného na spravedlivé a plné odškodnění. Z uvedených důvodů lze proto pod ustanovení § 2958 OZ jako psychickou újmu na zdraví podřadit jen ty zásahy do duševní složky zdraví, které budou dosahovat významné intenzity.⁸⁰

Jelikož není možné s jistotou určit, do jaké míry poškozená osoba vzhledem ke svým individuálním parametrům opravdu trpěla, je potřeba při stanovení výše náhrady nemajetkové újmy vycházet z hledisek, která se v dané situaci typicky objevují.⁸¹ Na druhou stranu nelze úplně rezignovat nad subjektivními okolnostmi na straně poškozeného.⁸² Přesnější je proto zobjektivizování vnitřních procesů, které se po škodním zásahu v poškozeném odehrávají.

Mimo to, jak uvádí Tichý⁸³, bolest jedince může být vnímána intenzivněji kvůli dalším faktorům a okolnostem, které však se vznikem újmy nesouvisejí. Pro právní jistotu ostatních poškozených i funkčnost systému se soudy nemohou zabývat každým myšlenkovým pochodem poškozeného.⁸⁴ Ostatně před vznikem naprosté nejednotnosti judikatury varuje i rakouský Nejvyšší soud.⁸⁵

Spravedlivějším se proto jeví koncept založený na objektivním měřítku, který do jisté míry respektuje subjektivní okolnosti případu. Rámec pro posouzení jednotlivého případu pak bude vymezen judikaturou a nesmí být překročen.⁸⁶ Objektivním měřítkem můžeme rozumět například druh poškození zdraví, rozsah a typické obtíže s konkrétním poškozením spojené.⁸⁷

Výše uvedené pojetí převzaly ve svých rozhodnutích i české soudy, kdy Nejvyšší soud v usnesení ze dne 20. 9. 2017 rozhodl v otázce náhrady za ztížení společenského uplatnění tak, že „soudy mají při posuzování konkrétních případů prostor k úvaze, v jakých případech a k jakému zvýšení přistoupí, přičemž však musejí dbát na to, aby přiznaná výše odškodnění ztížení společenského uplatnění byla založena na objektivních a rozumných důvodech a aby mezi přiznanou výší (peněžní částkou) a poškozením zdraví jako způsobenou škodou (újmou) existoval vztah přiměřenosti.“⁸⁸

⁸⁰ KOZIOL, Helmuth. *Contribution to the Discussion. In Journal of European Tort Law*, vol. 13, no. 2, r De Gruyter, 2022. s. 183.

⁸¹ KOZIOL: *Haftpflichtrecht II. Band...*, s. 393

⁸² Tamtéž.

⁸³ TICHÝ: *Několik otázek...*, s. 638.

⁸⁴ Ve svém důsledku by totiž došlo k porušení ustanovení § 13 OZ, kdy podobné případy mají být rozhodovány obdobně.

⁸⁵ Rozhodnutí OGH ze dne 3. 6. 2009, sp. zn. 7 Ob 43/09p.

⁸⁶ Rozhodnutí OGH ze dne 6. 9. 2022, sp. zn. 2 Ob 117/22b.

⁸⁷ DOLEŽAL, Tomáš. In MELZER: *Velký komentář § 2894-3081...*, s. 995.

⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 190/2017, srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03, a též nález Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 2955/10.

Závěrem lze mít za to, že Metodika NS představuje právě jednu z možností objektivizace.⁸⁹ Na tyto objektivní a rozumné důvody je napříč právními řády typicky nahlíženo skrze objektivizovanou osobu poškozeného.⁹⁰ Při posuzování náhrady za vzniklou újmu na psychickém zdraví je to proto osoba s běžným, typickým a citovým prožíváním daných okolností.

Konkrétní výši odškodnění by však nebylo možné dosáhnout pouze skrze objektivní kritéria. Důležitým aspektem jsou proto i subjektivní okolnosti na straně poškozeného. Těmito okolnostmi však nejsou zevnějšku neurčitelné vnitřní mechanismy zpracování⁹¹, ale právě konkrétní situace za objektivně určitelných podmínek, ve kterých se poškozený nacházel.

2.1 Zahraniční přístupy objektivizačních kritérií

Z komparativního hlediska je vysoce významné srovnání objektivizačních přístupů se zahraničím.

Jednou z možností je tzv. test intenzity (*seriousness test*)⁹², jež se používal zejména v 80. letech v USA, kdy jej soud poprvé aplikoval ve věci *Shultz v. Barberton Glass Co.*, 1983. Soud vycházel z myšlenky, že jen závažné (vážné) a na poškozeném jasně zřetelné újmy je možné odškodnit. V německé judikatuře se například objevila myšlenka, která takovou vážnost odvozovala na základě veřejného mínění.⁹³

Výše uvedený přístup v době jeho vzniku neobsahoval příliš jasné popisy toho, co lze za zřetelnou újmu považovat. Pro současnou praxi použitelnější je přístup uvedený v ustanovení § 46 a § 47 *Restatement of Law*, který za odškodnitelnou újmu na osobnostních právech považuje jen takový zásah, který lze svým obsahem označit za extrémní a mravně neakceptovatelný.⁹⁴ Přesný obsah pojmu je pak postupně formován soudními rozhodnutími. Zda je jednání aktéra extrémní, závisí na skutkových okolnostech každého případu, včetně vztahu stran. Soudce bude sledovat zejména skutečnosti, které spočívají ve zneužití postavení, zvláštní zranitelnosti osoby a povědomí aktéra o takovém handicapu, v motivaci aktéra, a v jeho opakovaném a dlouhodobém jednání.⁹⁵ Soud zasahuje pouze tehdy, pokud je citová

⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1791/2016.

⁹⁰ DOLEŽAL, Tomáš. *Jak odškodňovat nemateriální újmy na zdraví? Principy a východiska*. Časopis zdravotnického práva a bioetiky, 2015, roč. 5, č. 2, s. 43, srov. např. KOZIOL: *Haftpflichtrecht II. Band...*, s. 393,

⁹¹ KARNER: *Der Ersatz...*, s. 87.

⁹² KOCH, William a kol. *Psychological injuries: forensic assessment, treatment and law*, Oxford University Press, 2005, s. 31.

⁹³ Rozhodnutí BGH ze dne 11. 5. 1971, sp. zn. VI ZR 78/70, srov. rozhodnutí BGH ze dne 4. 4. 1989, sp. zn. VI ZR 97/88.

⁹⁴ THE AMERICAN LAW INSTITUTE. *Restatement of the law third torts: liability for physical and emotional harm. Volume 2, §§ 37 to 65*. Nakladatel St. Paul, MN: American Law Institute Publishers, 2012, s. 138

⁹⁵ Tamtéž, s. 143.

újma poškozeného vážná a pokud by osoba s běžnou citlivostí za stejných okolností utrpěla vážnou újmu.⁹⁶

2.2 Medicínsky zjistitelná porucha

Základem pro většinu nám blízkých právních řádů, včetně právního řádu České republiky, bude objektivizační kritérium v případě duševní újmy na zdraví založené na medicínsky zachytitelné poruše.⁹⁷ Takový úsudek má logické odůvodnění, jelikož samotnou popisnou roli v otázce určení diagnózy má vždy lékař. To, zda konkrétní zásah dosahuje příslušné intenzity újmy na zdraví, již bude čistě otázkou právní, která bude tížit soud.⁹⁸

Má-li být kladen důraz na intenzitu škodního zásahu, aby vždy dosahoval medicínsky zachytitelného stupně poruchy⁹⁹, logicky zde vyvstane mnoho případů, kdy ne všechny negativní projevy škodního zásahu bude možné odškodnit.¹⁰⁰

Šok, úlek, pocity strachu či bezbrannosti představují pouze neúplný seznam možných nepříjemných situací, které bude poškozený často podstupovat. Ani jeden z příznaků psychické bolesti však sám o sobě nedosahuje tak významného stupně intenzity, aby se za újmu na zdraví mohl považovat. Z ustanovení § 81 a § 82 OZ, v nichž se zákonodárce zjevně přiklonil k úplné ochraně lidské osobnosti, zdraví i života, a ze kterých vyplývá ochrana zdraví jedince jako jedno z nejdůležitějších přirozených práv, jež je potřeba chránit; vyplývá závazek zákonodárce k nastavení mechanismů tím způsobem, aby se takové ochrany jedinci dostalo.

Zákonodárce však deklarovaný závazek nenaplnuje, jelikož neuvádí ani hrubý rámec možného chápání intenzity újmy na zdraví.¹⁰¹ Na druhou stranu kvůli živelnosti medicínského a společenského vývoje to ani po zákonodárci nelze požadovat. Úvahy uvedené v této části se spíše orientují na vymezení přesné intenzity, kterou daný zásah musí naplňovat. Dle autora této práce totiž odpověď omezující se pouze na medicínsky zachytitelné poruchy nevystihuje důležitost přirozeného práva a zásahu do něj. Lze proto souhlasit s názorem Koziola, který

⁹⁶ Tamtéž, s. 144.

⁹⁷ DOLEŽAL, Tomáš. In MELZER: *Velký komentář § 2894-3081...*, s. 992.

⁹⁸ V českém právním prostředí např. JIRSA, Jaromír a kol., § 2958, *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou - Svazek XIII - Závazky z deliktů a z jiných právních důvodů (§ 2894-3014)*, CODEXIS publishing, 01. 9. 2018 [cit. 23.11.2022] Převzato z CODEXIS®, dostupné na:

https://next.codexis.cz/legislativa/CR26785_2023_01_06?vyraz=&dokumentVyraz=2958&souviselci=CR26785&souviselciCast=paragraf2958&pravyPanel=komentar&typSouvislosti=ALL&datovyZdroj=komentare&jenNejnovější=true&idKomentare=LIBERIS80398&hash=paragraf2958#paragraf2958, dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 190/2017. V Rakousku pak rozhodnutí OGH ze dne 5. 12. 1978, sp. zn. 8 Ob 219/78 či KARNER: *Der Ersatz...*, s. 97.

⁹⁹ DOLEŽAL, Tomáš. In MELZER: *Velký komentář § 2894-3081...*, s. 992.

¹⁰⁰ Některé přístupy dokonce považují za újmu na zdraví jen takové zásahy, které vyžadují ošetření lékařem. Tak například: HARRER, Friedrich. In: SCHWIMANN, Michael. . 3. Auflage. Wien: LexisNexis ARD Orac, 2016, s. 438.

¹⁰¹ Sluší se podotknout, že tak nečiní ani německý či rakouský zákonodárce.

tvrdí, že pro kompenzaci duševní újmy není rozhodující, zda má sama o sobě hodnotu nemoci nebo zda vyžaduje lékařské ošetření.¹⁰² Objektivním měřítkem by však mělo být skutečně zjistitelné ztížení nebo znemožnění zvoleného způsobu života, a to i s ohledem na jeho vytrpěné útrapy.¹⁰³

V rakouské judikatuře se dříve objevovaly názory, které újmu nedosahující intenzity onemocnění připouštěly, jen projevila-li se ta na tělesné integritě poškozeného.¹⁰⁴ Uvedený přístup se však časem ukázal jako nevyhovující, protože neodpovídal zásadě plné kompenzace, stejně tak kladl zásadní rozdíly mezi zásahem do fyzické či psychické integrity jedince. Psychickou újmu proto bylo možné nahradit jen ve výjimečných případech oproti té fyzické, která byla nezávisle na intenzitě nahraditelná vždy.

Další možný přístup pro odškodňování psychické újmy představuje stanovení podmínky medicínské zachytitelnosti v obou případech.¹⁰⁵ Zásahy do zdraví, které nesplňují kritérium intenzity, pak Smrž označuje za duševní útrapy nahraditelné dle ustanovení § 2956 OZ.¹⁰⁶

Důsledkem objektivizace újmy na zdraví je v tomto případě samotné podrobení škodního zásahu medicínskému vyšetření, jež určí, zda se jedná o poruchu na zdraví.¹⁰⁷ Újmy, které tímto testem projdou, lze pak úspěšně odškodnit.

Za aplikační úskalí systému spoléhajícího se na medicínsky zjistitelné kritérium můžeme označit určitou nedokonalost současného medicínského poznání. V případě fyzických poranění nám v zásadě nebude činit problém jednotlivé zásahy diagnostikovat a od sebe je oddělit. Ostatně soudům je dána pomůcka v podobě Metodiky NS, která vychází z Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví vydávané Světovou zdravotnickou organizací. Ta má bezesporu medicínskou relevanci a ke srovnání intenzity bolesti může sloužit.¹⁰⁸ Současné znění Metodiky však neobsahuje psychické útrapy. Soudy ve své rozhodovací praxi proto striktně vychází z již tradičního restriktivního pojetí, které pod újmu

¹⁰² KOZIOL: *Haftpflichtrecht II. Band...*, s. 308.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ Tak např. rozhodnutí OGH ze dne 24. 3. 1988, sp. zn. 3 Ob 523/88: „V judikatuře je nesporné, že masivní zásahy do duševní sféry poškozeného představují tělesnou újmu ve smyslu citovaných ustanovení, pokud jsou doprovázeny tělesnými příznaky, které je třeba považovat za nemoc“. Dále rozhodnutí OGH ze dne 16. 6. 1994, sp. zn. 2 Ob 45/93. Podobně např. KOZIOL: *Haftpflichtrecht II. Band...*, s. 308.

¹⁰⁵ Medicínsky zachytitelnou poruchu je nutné vyžadovat jak v případě fyzické, tak i psychické újmy na zdraví. SMRŽ: *Duševní újmy...*, s. 27.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Nutno však trvat na požadavku, že to, co lze za medicínskou poruchu určit, stanoví až sám soud, a to primárně s ohledem na nekonečně variabilní množství škol, které se ne vždy dokáží shodnout na jedné přesné definici újmy na zdraví. KARNER: *Der Ersatz...*, s. 97.

¹⁰⁸ VOJTEK, Petr. In SVEJKOVSKÝ, Jiří, SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Zdravotnictví a právo*, C. H. Beck, 2016, s. 369.

na zdraví podřazuje pouze ta nejzávažnější duševní onemocnění.¹⁰⁹ Otázkou však zůstává, jestli nám tímto poměrně „hrubým sítem“ nepropadnou některé zásahy do zdraví, které je potřeba taktéž odškodnit, jelikož se daná situace nepříznivě projevila do duševní sféry jedince.

Vezměme si jako příklad aktivní, veselou a průměrnou osobu. Několik měsíců po škodní traumatizující události se u osoby začnou projevovat katastrofické a úzkostlivé sny spolu se změnou nálady, mající vliv na její duševní pohodu. Přestože osobu nelze podřadit pod žádné psychické onemocnění, její duševní zdraví bylo škodní události negativně zasaženo. Na podobném případě pak ilustruje Jirsa v zásadě totožnou myšlenku. Dle jeho názoru by pak takové osobě měl soud přiznat volným uvážením v rámci zásady slušnosti příslušnou částku, aniž by zde bylo nutné poruchu osoby pod určité medicínské onemocnění podřadit.¹¹⁰

Pro přehlednost, současné soudy vycházejí z následujícího postupu. Emocionální zpracování tělesného zranění způsobuje duševní bolest, která může spočívat ve smutku nebo depresi z již nastalého následku¹¹¹. Taková psychická bolest bude kompenzovatelná v případě újmy na zdraví jako tzv. další nemajetková újma.¹¹² Jedná se tedy o psychickou bolest, která vznikla z důsledku zpracování fyzické bolesti. Existence fyzické bolesti je pro tyto případy zásadní. Fyzická bolest pak naplňuje hypotézu uvedenou v ustanovení § 2958 OZ, a tudíž je podmínka újmy na zdraví splněna.¹¹³

Koziol jako příklad psychické bolesti uvádí pocity nelibosti fotbalového hráče, který kvůli svému zranění již nikdy nebude moci hrát fotbal.¹¹⁴ V případě, že by však psychická bolest nevycházela z fyzického poranění, aniž by dosahovala chorobné hodnoty, pak ji skrze ustanovení § 2958 OZ nelze odškodnit.¹¹⁵

Autor této práce sice uznává logiku shora uvedených argumentů a připouští, že stanovení hranice vyšší intenzity újmy na psychickém zdraví je naplněním zásady účelnosti,

¹⁰⁹ SMRŽ: *Duševní újmy...*, s. 19.

¹¹⁰ JIRSA, Jaromír a kol., § 2958, *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou - Svazek XIII - Závazky z deliktů a z jiných právních důvodů (§ 2894-3014)*, CODEXIS publishing, 01. 9. 2018 [cit. 23.11.2022] Převzato z CODEXIS®, dostupné na:

https://next.codexis.cz/legislativa/CR26785_2023_01_06?vyraz=&dokumentVyraz=2958&souviselici=CR26785&souviseliciCast=paragraf2958&pravPanel=komentar&typSouvislosti=ALL&datovyZdroj=komentare&jenNajnovejsi=true&idKomentare=LIBERIS80398&hash=paragraf2958#paragraf2958

¹¹¹ KOZIOL: *Haftpflichtrecht II. Band...*, s. 378.

¹¹² TICHÝ: *Několik otázek...*, s. 625.

¹¹³ Jak uvádí Doležal, nikoliv každý zásah do tělesné integrity člověka lze považovat za újmu na zdraví a i v tomto případě dává dobrý smysl trvat na potřebě objektivizace újmy na zdraví v podobě medicínsky zjišitelné poruchy. DOLEŽAL, Tomáš. In MELZER: *Velký komentář § 2894-3081...*, s. 993.

¹¹⁴ KOZIOL: *Haftpflichtrecht II. Band...*, s. 308.

¹¹⁵ V rakouském právu taková újma taktéž nedosahuje intenzity újmy na těle, tudíž ani podle § 1325 ABGB nebude odškodnitelná.

kteřá je pro právní stát nepostradatelná¹¹⁶, přesto se dle něj nelze vyhnout myšlence, že na úkor efektivitý systému do jisté míry znevýhodňujeme psychickou bolest proti té fyzické.

Příkladmo lze poukázat na rozhodnutí, kdy poškozený kolemjdoucí v důsledku nebezpečné dopravní nehody utrpěl pouze drobné oděrky, jeho psychické zdraví však bylo zasaženo v důsledku těžkého šoku.¹¹⁷ Utrpěl-li by poškozený závažnější fyzické zranění, bylo by možné takový šok přiřadit v rámci kauzálního nexu k následku škodní události. Jelikož však samotný těžký šok nenaplnňuje kritéria onemocnění, nelze jej podle § 1325 ABGB odškodnit, protože drobné oděrky nejsou v zásadě kompenzovatelné. Skutkové okolnosti a komplexní posouzení situace jsou proto pro autora této práce zásadním hlediskem pro identifikaci újmy. Formální přístup nerespektující účel právní úpravy na ochranu zdraví pak odporuje zásadě plné kompenzace.

Lze proto kvitovat závěry Ústavního soudu, který se vyslovil proti vágnímu a omezenému bodovému ohodnocení jednotlivých položek dle Metodiky a upozornil, že soudy musí striktně vycházet z okolností daných konkrétní situací a předmětného dokazování.¹¹⁸ Jak poznamenává Klos, soud by měl využívat pomůcku pro výpočet kompenzace jen v případě, že obsahuje výčet alespoň většiny typů možných újem, což v případě duševní újmy na zdraví není splněno.¹¹⁹

2.3 Poškozený jako průměrný člověk

Primárně s ohledem na skutečnost, že každá osoba může prožívat strasti každodenního života jiným způsobem, je potřeba v případě kompenzace duševní újmy opírat svou argumentaci o co nejprokazatelnější kritéria, která do jisté míry opomíjí vnitřní, nezachytitelné prožitky poškozeného. Není-li možné poškozeného diagnostikovat subjektivní metodou,¹²⁰ vychází soudy často z konceptu tzv. průměrného poškozeného. Tím je osoba, která reaguje na podněty zcela běžně, podobně jako zbytek populace. Stejně tak se nebudou subjektivní okolnosti zohledňovat v otázce ochoty poškozeného považovat obdrženou kompenzaci za dostatečnou. Jinými slovy je do značné míry irelevantní, zda poškozená osoba bude

¹¹⁶ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání, C. H. Beck, 2011 s. 34 a násl.

¹¹⁷ Rozhodnutí OLG Innsbruck ze dne 9. 6. 1987, sp. zn. 1 R 79/87.

¹¹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2016, sp.zn. IV. ÚS 3122/15.

¹¹⁹ KLOS, Dušan. *Aktuální praktické poznámky k aplikační praxi tzv. Metodiky NS ke stanovení náhrady nemajetkové újmy na zdraví z pohledu znalce a znalecké činnosti*. *Bulletin advokacie*, 9. 4. 2018. Dostupné online: <http://www.bulletin-advokacie.cz/aktualni-prakticke-poznamky-k-aplikacni-praxi-tzv.-metodiky-ns-ke-stanoveni-nahrady-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-z-pohledu-znalce-a-znalecke-cinnosti>.

¹²⁰ Např. medicínským vyšetřením.

subjektivně pociťovat, že jí přiznaná náhrada plně a spravedlivě vytrpěnou újmu vykompenzovala.¹²¹

Mohlo by se zdát, že subjektivní pocit kompenzace je z jazykového výkladu nutným předpokladem plné náhrady, nicméně s ohledem na funkčnost systému je potřeba takovou myšlenku považovat za neúčelnou. Opačný přístup by vedl k nejednotnému rozhodování, protože každá osoba může stupeň subjektivní kompenzace vnímat v jiných částkách.

Nejobtížnější skupinou pro odhalení výše způsobené bolesti jsou ta osobnostní práva, u nichž není možné použít tabulkovou metodu. Z povahy věci u nich nelze normativně zjistit, jaký zásah je intenzivnější než ten druhý. Na druhou stranu určité rozdíly posouzení se stírají v rámci náhrady za ZSU, kdy je možné jednotlivé ztěžující projevy už alespoň částečně zachytit, přesto ne zcela.

Újmu způsobenou na psychickém zdraví poškozeného není možné zcela ipso factum kvantifikovat. Objektivizační metody totiž taktéž nemají všeobsažný efekt, a přestože ve věcech příčinné souvislosti je metoda objektivní přičitatelnosti vysoce účinná, v otázkách rozsahu újmy a změny na zdraví jedince je do jisté míry neúplná. Přesto je právně udržitelné akceptovat skutečnost, že právo poskytne kompenzaci alespoň valné většině prožitých útrap.

Klasifikace vzniklé újmy představuje prvotní předpoklad pro určení výše náhrady. Zkoumání změny stavu zdraví poškozeného pak představuje druhý předpoklad výše náhrady a sledování smyslu náhrady nemajetkové újmy, kterým je kompenzace vzniklého příkoří. Tudíž logicky nebude dvěma poškozeným se stejným druhem onemocnění přiznána stejná výše odškodnění. Výsledný vliv na určení konečné částky představují subjektivní okolnosti na straně poškozeného i škůdce, které mohou mít různou relevanci, vždy v závislosti na druhu škodní události.¹²² Důvodem, proč nelze strojově odškodnit nemajetkovou újmu v závislosti i na způsobeném onemocnění, je určitá „neobchodovatelnost“ chráněných statků. Výše náhrady za újmu na zdraví je proto společenským konsensem, který závisí vždy na jednotlivých okolnostech daného případu.¹²³

¹²¹ KOCH, Bernhard. *Schadenersatz für Körperverletzung in Österreich. In: KOCH, Bernhard a kol. Compensation for Personal Injury in a Comparative Perspective*, Springer Wien New York, 2002, s. 19.

¹²² Rozsudek Nejvyššího soudu dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 2625/2007.

¹²³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015.

2.4 Predispozice a chování poškozeného

Kategorie subjektivních okolností při újmě na zdraví představuje samostatný námět pro diplomovou práci. S ohledem na omezený rozsah práce ve snaze vyhnout se přílišnému zjednodušování, bude v textu věnován prostor jen otázkám tzv. predispozice poškozeného.

Predispozice poškozeného soud zkoumá zejména v otázkách příčinné souvislosti a následně v rozsahu náhrady. Primárně je totiž nutné zkoumat, zda způsobenou újmu mohl škůdce předvídat, resp. jestli je takové jednání škůdci přičitatelné. Typicky se totiž náhrada újmy obecně řídí tzv. adekvátní příčinnou souvislostí, tudíž za relevantní příčiny vzniku následku považujeme jen ty, které spolu logicky souvisejí. V příčinné souvislosti s jednáním škůdce jsou ty projevy, které bylo v lidských silách předpokládat.

Základním kritériem, ze kterého vychází teorie adekvátnosti, je tedy předvídatelnost škodního následku.¹²⁴ Predispozice poškozeného je pak právě výjimkou adekvátnosti kauzálního nexu.¹²⁵ Z toho vyplývá, že pro naplnění příčinné souvislosti mezi jednáním a vzniklou újmou nebude nezbytné, aby škůdce případný následek mohl předvídat. S ohledem na závažnost zásahu a zvláštní status, který je zdraví přiznáván, je zvolené řešení správné. Velká část procesů, které mají vliv na samotný vznik újmy, se totiž odehrává uvnitř člověka v rámci jeho duševní sféry. Ze své podstaty by proto ani nebylo možné požadavku zásady předvídatelnosti dostát.

Jak uvádí Holčapek: „V tomto směru tedy musí osoba volaná k odpovědnosti brát poškozeného takového, jaký je – měl-li predispozici k určitému onemocnění nebo jeho stav již byl nepříznivý, nebrání to vzniku povinnosti odškodnit jeho (další) zhoršení.“¹²⁶ Podobný přístup volí i rakouská právní doktrína, kdy podle převažujícího názoru náchylnost k nemoci nebo slabá konstituce poškozeného sama o sobě neznamená přetržení kauzálního nexu.¹²⁷ Korektiv přístupu zohledňující predispozici poškozeného představuje zásada přiměřenosti. Nelze škůdci přičítat újmu v situacích, které svým následkem zcela vybočující z rámce předvídatelnosti.¹²⁸

¹²⁴ HOLČAPEK, Tomáš. *Občanskoprávní odpovědnost v medicíně a její uplatňování u českých soudů*. Právní rozhledy, 2016, č. 9, s. 305-311.

¹²⁵ SMRŽ: *Duševní újmy...*, s. 29.

¹²⁶ HOLČAPEK, Tomáš. In: ŠUSTEK, PETR a kol. *Zdravotnické právo*. Praha, Wolters Kluvert ČR, 2016, s. 318.

¹²⁷ Rozhodnutí OGH ze dne 14. 6. 1963, sp. zn. 3 Ob 501/87, dále viz. rozhodnutí OGH ze dne 13. 10. 1976, sp. zn. 4 Ob 198/01y.

¹²⁸ Jako příklad lze uvést vážné zranění poškozené, která upadla kvůli štěkotu psa, přestože je od sebe dělil plot a poměrně velká vzdálenost. Viz. KARNER, Ernst. *Der Ersatz...*, s. 160.

V otázce rozsahu náhrady již nebudeme zkoumat, zda škůdce měl a mohl předvídat následek svého jednání, ale rozhodná bude změna zdravotního stavu před a po škodní události.¹²⁹ Smrž na příkladu z rakouské judikatury demonstruje, že v případě vypíchnutí posledního zdravého oka je nutné škůdci přičítat celkovou slepotu jedince.¹³⁰

Vedle výše uvedeného bude mít na rozsah náhrady vliv i chování poškozeného. Vycházíme proto z premisy, že je-li si dotčená osoba vědoma své vlastní zvláštní zranitelnosti, ať už fyzické nebo psychické, je možné dovozovat nedbalostní zavinění z jednání, kdy se taková osoba vystavila situaci, která pro ni byla obzvlášť nebezpečná.¹³¹ Lange uvádí příklad na osobě s predispozicí k závažnému poranění dolních končetin, která se i přes tuto znalost zúčastní závodů v judu. Spravedlivým důsledkem jednání poškozeného bude jeho neuvážené jednání zohlednit při určení výše náhrady.¹³²

Existují odůvodněné případy, kdy osobě poškozené nebude kritérium objektivní předvídatelnosti ku prospěchu. Judikatura českých, německých či rakouských soudů používá kritéria objektivní přičitatelnosti v případech, kdy bylo možné ze strany poškozeného vzniklé škodě alespoň částečně zabránit. Takové zhoršující (ne)konání se pak projevuje v podobě snížení konečné výše náhrady za nemajetkovou újmu. Vliv na stanovení povinnosti k náhradě újmy z takového jednání však usuzovat nelze. Příkladem může být vědomé podstoupení jízdy s řidičem pod vlivem alkoholu.¹³³ Nebo případné nepřipoutání se během jízdy s takovým řidičem.¹³⁴ Nejvyšší rakouský soudní dvůr¹³⁵ snížil náhradu újmy na zdraví poškozenému, který během závodů na kole neměl nasazenou přilbu. Soud odůvodnil své rozhodnutí odkazem na obecné povědomí o povinnosti nosit přilbu při jízdě ve vysoké rychlosti. Předmětným povědomím v okruhu závodních jezdců disponuje každý průměrný účastník. Stejně tak se v německé judikatuře objevuje případ, kdy soud snížil poškozenému náhradu za nemajetkovou újmu na psychickém zdraví v případě dopravní nehody. Soud argumentoval přesvědčením, že každá průměrná osoba, která se dobrovolně účastní silničního provozu, musí počítat s možnou psychickou újmou, která může vzniknout při pohledu na zemřelého či vážně

¹²⁹ LANGE, Hermann, SCHIEMANN, Gottfried. *Schadensersatz*. Mohr Siebeck, Tübingen, 3. Auflage. 2021, s. 130.

¹³⁰ SMRŽ: Duševní újmy ..., s. 30.

¹³¹ KARNER, Ernst. *Der Ersatz ideeller Schäden bei Körperverletzung*. Wien, Springer, 1999. s. 160.

¹³² Lange, *Schadensersatz* 2, § 3 x 1, BGH in NJW 1982, 168, NJW 1997, 455.

¹³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 4199/2013.

¹³⁴ Jírša Jaromír, Svěženová Lucie, Večeřa Jiří a Holub Tadeáš. *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou - Svazek XIII - Závazky z deliktů a z jiných právních důvodů (§ 2894-3014)*, CODEXIS publishing, 01.09.2018 [cit. 23.11.2022] Převzato z CODEXIS.

¹³⁵ Rozhodnutí OGH ze dne 21. 10. 2021, sp. zn. 2 Ob 98/21g.

zraněného účastníka dopravní nehody.¹³⁶ Poslední uvedený případ však možná až příliš generalizuje požadavek na psychickou vyspělost jedince. Zatímco se snížením náhrady za spolujízdu s podnapilým řidičem lze souhlasit, dovozovat spoluzavinění z pouhé účasti na silničním provozu, se zdá být jako nepřiměřeně přísné.

2.5 Ustálenost zdravotního stavu

Aby bylo dosaženo plného a spravedlivého odčinění způsobených útrap, dává dobrý smysl chápat jednotlivá hodnotící kritéria jako jeden pohyblivý systém.¹³⁷ Systém, ve kterém existuje široký prostor pro uplatnění volného uvážení soudce při hodnocení subjektivních okolností poškozeného, který je ale pomocí objektivizačních kritérií soběstačný a z dlouhodobého hlediska udržitelný.

Ve stejném duchu přistupuje současná právní nauka i ke zdravotnímu stavu poškozeného. Jednotlivá dílčí poškození proto na sebe navazují a žádná z nich nelze vydělit, mimo případy kauzálně nesouvisející. Je tomu tak už proto, že není podstatné, jaká je klasifikace jednotlivých zdravotních poškození podle formálních kritérií lékařské vědy, která je zařazuje do jednotlivých medicínských oborů.¹³⁸ Z této premisy vyplývá i skutečnost, že ustálení zdravotního stavu je nutné hodnotit napříč jednotlivými lékařskými specializacemi tak, aby ztížení či ztráta uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti byla vystižena úplně a beze zbytku.¹³⁹

Časovým mezníkem pro přetržení uvedeného řetězce je ustálení zdravotního stavu. Zdravotní stav je možné považovat za ustálený po skončení kontinuálně probíhající léčby předpokládaného vývoje následků zdravotního postižení.¹⁴⁰ Okamžik ustálení zdravotního stavu má zásadní vliv na určení výše kompenzace.¹⁴¹ Přesto, jak správně uvádí Jirsa, je soud vázán skutkovým stavem ke dni vyhlášení rozsudku dle ustanovení § 154 odst. 1 OSŘ, nikoliv dnem ustálení zdravotního stavu.¹⁴²

¹³⁶ Rozhodnutí OLG Frankfurt ze dne 4. 6. 2020, sp. zn. 22 U 244/19.

¹³⁷ Rozhodnutí OGH ze dne 25. 3. 2021, sp. zn. 8 Ob 16/21t.

¹³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 25 Cdo 4369/2011.

¹³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2010, sp. zn. 21 Cdo 149/2009.

¹⁴⁰ Tamtéž. Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 642/2003.

¹⁴¹ JIRSA, Jaromír a kol., § 2958, *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou - Svazek XIII - Závazky z deliktů a z jiných právních důvodů (§ 2894-3014)*, CODEXIS publishing, 01. 9. 2018 [cit. 23.11.2022] Převzato z CODEXIS®, dostupné na:

https://next.codexis.cz/legislativa/CR26785_2023_01_06?vyraz=&dokumentVyraz=2958&souvisejici=CR26785&souvisejiciCast=paragraf2958&pravyPanel=komentar&typSouvislosti=ALL&datovyZdroj=komentare&jenNejnovejsi=true&idKomentare=LIBERIS80398&hash=paragraf2958#paragraf2958.

¹⁴² Tamtéž.

Jak již bylo shora uvedeno, ustálení zdravotního stavu bude rozhodné pro vypočítání náhrady za újmu na zdraví, a to až už v otázce náhrady způsobené psychické bolesti nebo dlouhotrvající bolesti odškodnitelné jako ztížení společenského uplatnění.

V rámci této problematiky je nutné zabývat se otázkou, do jaké míry má ustálení zdravotního stavu vliv na následné změny zdravotního stavu poškozeného. Čím delší doba, kterou je potřeba vyčkat na ustálení zdravotního stavu, tím exponenciálně roste i období, které je možné zahrnout pod následek škodní události. Z důvodu zabránění neomezenému rozšiřování nároku je rozumné, aby ustálení zdravotního stavu mělo pevné hranice, resp. v případě, že dojde ke zhoršení zdravotního stavu poškozeného, by neměla taková skutečnost mít vliv na změnu ustálení zdravotního stavu.¹⁴³ To však nevylučuje nárok poškozeného požadovat po škůdci náhradu za takové zhoršení, existuje-li mezi jednáním a nastalou komplikací kauzální nexus.¹⁴⁴

Soudci při určování výše odškodnění do kategorie ZSU zahrnují i předvídatelné následky, které je na základě zdravotního stavu možné u poškozeného předpokládat. Soud například zamítl žalobu poškozeného, který utrpěl vážný úraz v brzkém věku. Během dospívání na základě lékařského vyšetření zjistil, že kvůli jednání škůdce přišel o možnost plodit potomky. Nejvyšší soud však nárok poškozenému nepřiznal, a to s argumentací, že na výše uvedenou skutečnost bylo možné usuzovat z provedeného dokazování, ačkoliv disfunkce pohlavního přirození nebyla z důvodu věku poškozeného zkoumána.¹⁴⁵

2.5.1 Mezitímní rozhodnutí ve věcech náhrady újmy na zdraví

Shoda na přesném okamžiku ustálení zdravotního stavu bývá v praxi značným problémem. Není proto příliš ojedinělé setkat se s případy, kdy není možné stav poškozeného považovat za ustálený. V rakouském právním prostředí proto soud může rozhodnout částečným rozsudkem ještě předtím, než k ustálení zdravotního stavu dojde. V českém právním prostředí se s tímto přístupem v otázce náhrady nemajetkové újmy prakticky nesetkáváme, přestože OSŘ takovou možnost připouští. Ustanovení § 152 odst. 2 OSŘ připouští částečné rozhodnutí v případě, že je účelné řízení rozdělit. Přesto soudci spíše tendují k vyčkání ustálení zdravotního stavu.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2009, sp. zn. 25 Cdo 3014/2018.

¹⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 25 Cdo 2429/2018.

Otázka s promlčením nároku není na místě, jelikož subjektivní promlčecí lhůta počíná běžet až dnem, kdy je poškozená osoba schopna rozeznat na základě jí dostupných informací, že se její stav již nevratně ustálil.¹⁴⁶ Dle usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2022¹⁴⁷ vyplývá, že „se počátek subjektivní promlčecí doby váže k okamžiku, kdy se poškozený o vzniklé škodě dozvěděl, což se stane zpravidla tehdy, když se po léčení jeho zdravotní stav natolik ustálí, že jej lze objektivně zhodnotit.“ Soud v této věci zmiňuje pouze běh subjektivní lhůty, jelikož v případě újmy na zdraví objektivní lhůta neběží, a to na základě ustanovení § 636 odst. 2 OZ. Nevýhodou je však skutečnost, že k ustálení zdravotního stavu v některých případech může dojít za nepřiměřeně dlouhou dobu. V určitých situacích dokonce ke skutkovému ustálení zdravotního stavu ani dojít nemusí.

V praxi se pak může stát, že soud čeká i dva roky, než k ustálení zdravotního stavu dojde. Takto dlouhé období však může velmi snadno vystavit poškozeného finanční tísní, jelikož nebude schopen se svými dosavadními financemi existenčně vyjít. V této věci by proto soud mohl rozhodnout mezitímním rozsudkem, tedy pouze co do újmy, kterou poškozený musel vytrpět či která mu zhoršila společenské uplatnění. Rozhodným okamžikem posuzování by pak byl den rozhodnutí soudu prvního stupně.

Přestože nárok poškozeného by měl být odškodněn globálně¹⁴⁸, tedy v případě existence psychické újmy na zdraví by měl soud v jedné částce zohlednit jak fyzické, tak i psychické újmy včetně dalších útrap, které poškozený musel trpět. Nelze na této základní zásadě náhrady újmy na zdraví trvat bez výjimky. V rámci rakouské judikatury se vyvinulo několik příkladů, kdy byla taková částečná náhrada přiznána. Tato kritéria byla uceleně představena v rozhodnutí OGH ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. 2 Ob 59/17s. Soud může poškozenému dílčí nárok přiznat:

- pokud neexistuje trvalý (konečný) stav, a proto zatím nelze zkoumat následky úrazu nebo je nelze zkoumat v plném rozsahu a s dostatečnou jistotou;
- pokud se v době ukončení jednání v prvním stupni následky škodní události pro poškozeného zatím nejeví jako předvídatelné nebo nejsou definitivně předvídatelné, nebo
- pokud žalobce prokáže, že navzdory předchozímu řízení a v něm provedeném celkovém hodnocení utrpěl další následky nehody, které podle obvyklého běhu událostí nebylo

¹⁴⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. IV. ÚS 774/18.

¹⁴⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2022, sp. zn. III. ÚS 384/22.

¹⁴⁸ DANZL, Karl-Heinz: *Schmerzensgeld...*, s. 83, dále rozhodnutí OGH ze dne 25. 3. 2021, sp. zn. 2 Ob 11/21p.

možné očekávat, a které tedy z tehdejšího hlediska nebylo možné hodnotit, nicméně byly příčinné, spojené s dalšími bolestmi.

Uplatnění výjimky bude možné pouze ve výjimečných případech, kdy prolomení zásady globálního posouzení nebude oslabovat pozici poškozeného pro plnou a spravedlivou kompenzaci jeho nároku. Naopak primárním beneficentem dílčího přiznání nároku je sám poškozený. Ten s ohledem na obtížný postup jeho diagnózy bude moci disponovat s peněžními prostředky, přestože v době rozhodnutí soudu není zřejmé, jak se zásah do zdraví plně v budoucnu projeví do jeho života. Zájem na včasné kompenzaci způsobené újmy převažuje nad zásadou hospodárnosti (vyhnutí se několika řízením), tak i zájmem škůdce na jednorázovém a konečném vypořádání nároku.¹⁴⁹

V případě, že soud přiznává poškozenému částečnou náhradu, pak by v rámci ztížení společenského uplatnění měl zohlednit pouze tu bolest, která je s ohledem na skutkový stav známa.¹⁵⁰ Stejně by tak mělo být učiněno v případě ZSU, kdy soud bude posuzovat změnu v životě poškozeného ode dne škodní události až po rozhodnutí soudu v prvním stupni.¹⁵¹ Při zachování této podmínky se v případě dalšího nároku nebude jednat o věc již rozsouzenou a bude tak možné o ní pravomocně rozhodnout. Promlčení zbytkového nároku lze zabránit skrze určovací žalobu dle ustanovení § 80 OSŘ, kde soud určí existenci nároku, tudíž nedojde k jeho promlčení v subjektivní tříleté lhůtě.¹⁵² Ostatně požadovat po soudu určení nároku lze spolu s požadavkem na mezitímní rozhodnutí.

Příkladem přiznání částečné náhrady jsou např. tzv. cluster headache¹⁵³, projevující se v podobě opakovaných bodavých atak v okolí oka, které řešil OGH ve svém rozhodnutí 2 Ob 60/20. V projednávaném případě soud rozhodl částečně s ohledem na skutečnost, že z důvodu nedostatku dlouhodobého pozorování nebylo možné do budoucna určit, jak se dané onemocnění projeví na životě poškozeného.

¹⁴⁹ Rozhodnutí OGH ze dne 17. 9. 2020, sp. zn. 2 Ob 60/20t.

¹⁵⁰ V této věci podrobně například: rozhodnutí OGH ze dne 29. 6. 2020, sp. zn. 2 Ob 181/19k, rozhodnutí OGH ze dne 17. 9. 2020, sp. zn. 2 Ob 60/20t, rozhodnutí OGH ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. 2 Ob 59/17s.

¹⁵¹ HARRER, Friedrich. In: SCHWIMANN, Michael. *ABGB Praxiskommentar – Band 6: §§ 1293–1502 ABGB*. 3. Auflage. Wien: LexisNexis ARD Orac, 2016, s. 705.

¹⁵² Rozhodnutí OGH ze dne 28. 9. 2021, sp. zn. 5 Ob 139/21h.

¹⁵³ Rozhodnutí OGH ze dne 28. 3. 2019, sp. zn. 2 Ob 216/18f.

2.5.2 Soudní rozhodnutí ve věcech mladistvých při újmě na zdraví bez existence medicínsky zjistitelné poruchy

Dle názoru autora této práce může být částečné rozhodnutí velmi užitečný nástroj právě v otázkách psychické újmy na zdraví. Stejně tak částečný rozsudek může poskytnout rozumné řešení situace, kdy ke dni rozhodnutí soudu prvního stupně není možné určit, zda škodní událost negativně poznamenala duševní zdraví jedince, či jej do budoucna poznamená. Druhému příkladu uplatnění mezitímního rozhodnutí bude věnována tato podkapitola diplomové práce. Praktické uplatnění institutu bude poukázáno na případech dětských obětí znásilnění. Zároveň se jedná o příklad dle autora nesprávného přístupu podřazování újem nedosahujících hodnoty nemoci pod zásah do důstojnosti jedince.¹⁵⁴

Přestože v poslední době civilněprávní kolegium Nejvyššího soudu podobný případ neřešilo, podle Vojtka, který se na náhradu nemajetkové újmy specializuje, nic nenasvědčuje skutečnosti, že by mělo dojít k názorové změně.¹⁵⁵

Trestní kolegium Nejvyššího soudu výše uvedenou problematiku řeší mnohem častěji, protože poškození svůj nárok uplatňují v rámci adhezního řízení. Příkladem lze uvést případ z roku 2014, ve kterém trestněprávní senát Nejvyššího soudu rozhodoval o případu znásilnění nezletilé holčičky.¹⁵⁶ Přestože nebylo možné u poškozené diagnostikovat psychické onemocnění, soud s ohledem na zásah do důstojnosti dítěte a na nízký věk poškozené přiznal částku 100 000 Kč jako kompenzaci za vytrpěné útrapy.

Znásilnění je trestným činem, který zcela dehonestujícím a otravným způsobem zasahuje do práva na soukromí jedince. Společenský zájem o přísnější trestání pachatelů tohoto trestného činu je značný.¹⁵⁷ O to větší právní ochranu či případnou kompenzaci by mělo právo poskytovat nezletilým poškozeným, kteří se často nemohou vlivem slabší tělesné konstrukce a nevědomosti účinně bránit. Mimo to často dochází ke zneužití důvěry mezi dítětem a jemu blízkou osobou, škůdcem.

Je snad součástí základního lidského povědomí, že znásilnění v jedinci může zanechat vážné duševní poruchy. Přinejmenším, jak uvádí Nejvyšší soud¹⁵⁸, může dojít k narušení psychického vývoje zásadním znejistěním důvěry v oblasti mezilidských eroticko-sexuálních

¹⁵⁴ Viz. podkapitoly této práce 2.1, 2.3.1.

¹⁵⁵ Rozhovor s předsedou senátu Nejvyššího soudu, JUDr. Petrem Vojtkem, ze dne 5. 1. 2023 v Brně.

¹⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2014, sp. zn. 6 Tdo 347/2014-57.

¹⁵⁷ V poslední době existují spolky, které se snaží o změnu definice pojmu znásilnění, obsažené v trestním zákoníku, např. zapsaný spolek Konsent 2021, dostupné na: <https://konsent.cz/souhlas/>.

¹⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2016, sp. zn. 4 Tdo 482/2016.

vztahů. Na druhou stranu v případě, že poškozený je ve věku utváření osobnosti, takto negativní zkušenost jeho vývoj jistě zásadně ovlivní. Nehledě na skutečnost, že k projevení psychického onemocnění může dojít i v budoucnu, nepříjemný emoční zážitek ze škodní události může s projevem psychického onemocnění příčinně souviset. Ostatně již dříve Nejvyšší soud uvedl, že k vážné duševní poruše nemusí nutně dojít pouze jako reakce na otřesný zážitek.¹⁵⁹ Stejně důležitý podíl může hrát např. dlouhodobá hospitalizace, invalidita, vytržení ze známého prostředí a zažitého stereotypů či zpřetrhání sociálních vazeb.¹⁶⁰ V případě nezletilých to mohou být vedle výše uvedených projevů i např. pocity odloučení od svých vrstevníků, sebeobviňování a další.

Jak ze shora uvedeného vyplývá, znásilnění nezletilého je značným zásahem do psychického zdraví jedince, aniž by se u něj projevil známky onemocnění. Poskytnutí nepřiměřeně nízké náhrady ve výši 100 000 Kč je proto v rozporu se zásadou spravedlivé a plné kompenzace újmy na zdraví.

V dalším případě¹⁶¹ soud přiznal částku 300 000 Kč nezletilé poškozené, která byla znásilňována po dobu roku a půl. Přestože nebylo poškozené diagnostikováno žádné onemocnění, s podobnou argumentací jako dle výše uvedeného případu soud přiznal nižší částku, než právní zástupce poškozené před soudem žádal. Argument soudu, že „*požadavek poškozené na přiznání částky ve výši 1.500.000 Kč jako nepřiměřený, neboť by tato suma přicházela v úvahu v případě trvalého nebo výraznějšího poškození psychiky poškozené. Přisouzená částka ve výši 300.000 Kč bude postačovat ke snazšímu zařazení poškozené do běžného života a pokryje případné náklady na pomoc k takovému zařazení, například návštěvami psychoterapeuta.*“¹⁶², se jeví autorovi této práce jako zcela nezohledňující možné následky, které škůdce svým jednáním v životě poškozené mohl způsobit. Soud v této věci dostatečně nerefletoval velmi dlouhou dobu, po kterou byla nezletilá osoba znásilňována, stejně jako zneužití důvěry v podobě bližší rodinné vazby mezi škůdcem a poškozenou. S podobnými skutkovými okolnostmi přiznal soud v jiném případě nezletilé poškozené částku 400 000 Kč, kterou lze taktéž hodnotit jako nedostatečnou.¹⁶³

V neposlední řadě lze vytknout i vágní odůvodnění výše přiznaných částek. Hlavním argumentem soudů totiž bývá snaha o spravedlivou kompenzaci s ohledem na možné negativní

¹⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3305/2011.

¹⁶⁰ Tamtéž. Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2022, sp. zn. 21 Cdo 2506/2021.

¹⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3305/2011.

¹⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2016, sp. zn. 4 Tdo 482/2016.

¹⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. 7 Tdo 100/2020.

důsledky do budoucna. Tyto argumenty jsou zcela relevantní, na druhou stranu k výsledné části soudy často docházejí bez dostatečné opory v judikatuře či jiných zdrojích. Autor jako možné řešení výše uvedeného navrhuje zejména zohlednění odborných studií na toto téma a vytvoření objektivních mechanismů, které budou výši újmy na základě skutkového stavu vyhodnocovat. Inspirací by mohla být například upravená verze Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví, která se užívá v rámci posuzování ZSU.

Využití mezitímního rozhodnutí ve výše uvedených případech spolu s přiznáním kompenzace poškozené osobě dle dosavadní újmy se jeví jako vhodnější instrument. Hlavní výhodou je, že v případě negativního projevu na zdraví, bude v budoucnu možné vycházet z již provedeného dokazování, což umožní kompenzaci snadněji kvantifikovat. S postupujícím věkem poškozené osoby se pak bude snižovat pravděpodobnost negativních projevů ze škodní události. V případě, že se objeví duševní porucha v budoucnu, což je možné s ohledem přiblížení věku adolescence, pak bude možné ji účinněji odškodnit. V souladu s klinickými zkušenostmi lze mít za to, že čím později se onemocnění projeví, tím spíše bude mít na takový následek zásadní vliv jiná okolnost nesouvisející se škodní událostí.¹⁶⁴ Odpovědnost škůdce se proto vlivem času snižuje.

¹⁶⁴ STEVENS, Andreas. *Begutachtung von psychischen Schäden. Neue Zeitschrift für Verkehrsrecht*, Tübingen, 2008, s. 383.

3 Náhrada psychické újmy na zdraví jako opakující se platba

Přiznání náhrady za nemajetkovou újmu v podobě opakující se platby je v rámci českého právního prostředí zcela nevyužívanou možností. Zatímco náklady na léčení v podobě majetkové újmy se vyplácejí jako repetitivní platby běžně¹⁶⁵, nemajetková újma za vytrpěné bolesti se zásadně hradí jako jedna částka. V rámci evropského právního prostředí se však nejedná o nic zvláštního, přesto je využití tohoto způsobu spíše ojedinělou záležitostí.

V Německu je škůdce povinen dle ustanovení § 253 odst. 2 BGB kompenzovat nemajetkovou újmu v penězích. Zákon však neodpovídá na otázku, v jaké formě má být náhrada uhrazena.¹⁶⁶ Vedle vyplacení kapitálové částky a přiznání opakující platby je možné i oba způsoby kombinovat.¹⁶⁷ Soud se k volbě způsobu vyplacení opakující platby uchýlí primárně na žádost poškozeného. Nicméně není výjimečné, aby soud tak rozhodl bez žádosti, nemá-li poškozený námítky proti. Německé soudy v minulosti přiznaly náhradu újmy na zdraví v podobě renty např. v případě těžkého poškození mozku se ztrátou vnímacích a smyslových schopností¹⁶⁸, paraplegie¹⁶⁹ nebo v případě transfemorální amputace.¹⁷⁰

V Rakousku zákonný základ pro opětovnou platbu taktéž nenajdeme. Možnost vyplacení náhrady v podobě opakované platby bývá dovozována z judikatury.¹⁷¹

Zajímavý přístup zvolil italský zákonodárce, který možnost přiznání náhrady jako opakující se platby vložil přímo do znění zákona, konkrétně do ustanovení § 2057 CC.¹⁷² V praxi schválení tímto způsobu předchází institut záruky případně pojištění na danou výši.¹⁷³ Přesto je i v Itálii tento institut využíván zřídka.¹⁷⁴

¹⁶⁵ V případě náhrady léčebných výloh je však diskutabilní, zda se opravdu jedná o opakované plnění. I přestože náklady mohou vznikat průběžně, dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 25 Cdo 4576/2008, se přesto o opakovanou platbu nejedná. Náklady na léčení jsou totiž hrazeny až následně, po jejich zaplacení poškozeným. Blíže např. HRNČÍŘÍK, Vít. § 154. In: SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 19.

¹⁶⁶ CLAUSEN, Tilman. *Münchener Anwaltshandbuch Medizinrecht*. C. H. Beck, 3. Auflage, 2019, s. 292.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ Rozhodnutí BGH ze dne 13. 10. 1992, sp. zn. VI ZR 201/91.

¹⁶⁹ Rozhodnutí OLG Frankfurt ze dne 10. 1. 1994, sp. zn. 3 WF 156/93.

¹⁷⁰ DEUTSCH, Erwin, AHRENS, Hans. *Deliktsrecht, Unerlaubte Handlungen, Schadensersatz, Schmerzensgeld*, 6. vollst. Auflage, Verlag Franz Vahlen München, 2014, s. 248.

¹⁷¹ KOZIOL, Helmut. *Basic Questions of Tort Law from a Germanic Perspective*. Wien: Jan Sramek Verlag, 2012, s. 301.

¹⁷² TROIANO, Stefano. *EC Tort Law and the Romanic legal family*. In: KOZIOL, Helmut, SCHULZE, Reiner. *Tort Law of the European Community*. Tort and Insurance Law, vol. 23, Springer, 2008. s. 434.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ Podobně je tomu i v Anglii, kdy způsob opakovaných plateb byl dříve využíván častěji (zejména před rokem 2005) - ROGERS, William Hazen. *EC Tort Law and the English Law*. In: KOZIOL, Helmut, SCHULZE, Reiner. *Tort Law of the European Community*. Tort and Insurance Law, vol. 23, Springer, 2008. s. 368.

Zajímavé srovnání je možné učinit i na evropské úrovni, jelikož Evropský soudní dvůr ve své historii nárok poškozeného v takové podobě dosud nepřiznal.¹⁷⁵

Občanský soudní řád v ustanovení § 154 odst. 2 OSŘ umožňuje soudci uložení povinnosti k opětujícím se dávkám, které se stanou splatnými teprve v budoucnu. Podle Hrnčířika musejí být co do výše opětujících se dávků určitelné v době vyhlášení rozhodnutí.¹⁷⁶ Soud o jejich výši bude rozhodovat podle stavu v době vyhlášení rozhodnutí.

Velice nízká frekvence používání tohoto způsobu je svým způsobem pochopitelná. Jedná se o způsob, který na škůdce klade poměrně vysoký nárok v podobě aktivního zasílání peněžní částky. I přes aktivitu škůdce v případě závažné změny zdravotního stavu se nelze vyhnout možnému „dožalování“ nároku u soudu. V neposlední řadě je obtížné i správně zvolit výši opakujících se plateb. Z těchto důvodů dává nízká frekvence používání způsobu opakujících se plateb smysl. Přesto se však jedná o vysoce užitečný instrument, o čemž bude pojednáno níže.

Nejprve je však potřeba uvést za jakých okolností a při splnění kterých podmínek je možné instrument opakujících se plateb využít. Jedná se zejména o případy, kdy je zřejmé, že poškozený bude trpět silnými bolestmi až do konce svého života¹⁷⁷, případně pokud vzhledem ke svému poškození je nucen ztrátu části svého těla pociťovat opakovaně.¹⁷⁸ Závažné poškození zdraví je proto jedním ze základních předpokladů.

Dalším předpokladem navazujícím na závažné poškození je skutečnost, že u poškozeného nelze uspokojivě určit, po jakou dobu se bude potýkat s těmito závažnými problémy. V některých případech se bude jednat o problematiku určení očekávané délky života. V otázce přiznání renty na kratší období tím problémem budou opakované projevy bolestivých stavů, které ztěžují vypočtení paušální částky.

Renta může být přiznána doživotně, na omezenou dobu, v konstantních nebo v odstupňovaných částkách, a to např. v případě, že lze po určité odhadované době očekávat

¹⁷⁵ OLIPHANT, Ken. *The Nature and Assessment of Damages*. In: KOZIOL, Helmut, SCHULZE, Reiner. *Tort Law of the European Community*. Tort and Insurance Law, vol. 23, Springer, 2008. s. 254.

¹⁷⁶ HRNČIŘÍK, Vít. § 154. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 19.

¹⁷⁷ SCHULZE, Reiner. *Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) Handkommentar*. Nomos, 9. auflage, 2018, s. 320.

¹⁷⁸ HARRER, Friedrich. In: SCHWIMANN, Michael. *ABGB Praxiskommentar – Band 6: §§ 1293–1502 ABGB*. 3. Auflage. Wien: LexisNexis ARD Orac, 2016, s. 712.

určitou aklimatizaci, nebo naopak v případě, že se částka odpovídající odškodnění později zvýší (např. úraz dítěte).¹⁷⁹

Kombinace renty spolu s částečnou počáteční náhradou může být užitečným řešením počátečních těžkostí na straně poškozeného.¹⁸⁰ V takovém případě je stanovena paušální částka, která se následně odečte z předpokládané výše celkové hodnoty renty, a to zejména na základě očekávané délky života poškozeného.¹⁸¹ Není-li možné stanovit očekávanou délku života poškozeného, lze tomu přizpůsobit výši renty s ohledem na nižší částečnou kapitálovou částku.¹⁸²

Soud musí výši renty taktéž přizpůsobit s ohledem na očekávanou délku života, aby nedocházelo k paradoxním situacím, kdy osoba s nižší očekávanou délkou života obdrží nižší náhradu než osoba s méně závažným zraněním.¹⁸³ V takovém případě dává dobrý smysl přiznat spíše vyšší rentu, než je obvyklé.

Jak již bylo uvedeno shora, soudy rozhodují o komentovaném způsobu velmi zřídka. Přesto dle názoru autora má tento způsob důležité uplatnění. Jeho hlavní výhodou je přiléhavá reakce na situace, kdy není možné dopředu určit očekávanou délku života poškozeného.¹⁸⁴ Případně není možné určit, po jakou dobu se bude poškozený s následky škodní události potýkat.

Výše uvedená výhoda by však podle Schwimanna¹⁸⁵ neměla vést k tomu, že poškozený obdrží více, než by mu náleželo při vypořádání všech nároků celkovou částkou. Tvzení Schwimanna je však z mého pohledu diskutabilní. Při akceptaci uvedené myšlenky pak do jisté míry ztrácí instrument opakujících se plateb smysl, přestože je takové vyrovnání spíše vhodnějším projevem kompenzační zásady. V případě ZSU i v současném českém pojetí předpokládáme a přiznáváme náhradu na základě očekávané délky života poškozeného. Stejně tak by mělo být činěno i v případě renty, přestože je částka rozdělena do více plateb. O změnu

¹⁷⁹ LANGE, Hermann, SCHIEMANN, Gottfried. *Schadensersatz*. Mohr Siebeck, Tübingen, 3. Auflage. 2021, s. 449.

¹⁸⁰ KARNER, Ernst, KOZIOL, Helmut. *Der Ersatz ideellen Schadens im österreichischen Recht und seine Reform*, Manzsche Verlags, Wien, 2003, s. 131.

¹⁸¹ HARRER, Friedrich. In: SCHWIMANN, Michael. *ABGB Praxiskommentar – Band 6: §§ 1293–1502 ABGB*. 3. Auflage. Wien: LexisNexis ARD Orac, 2016, s. 712.

¹⁸² PALANDT, Otto. *Bürgerliches Gesetzbuch. Kommentar*. München: C. H. Beck, 81. Auflage, 2022 s. 329.

¹⁸³ KARNER, Ernst, KOZIOL, Helmut. *Der Ersatz ideellen Schadens im österreichischen Recht und seine Reform*, Manzsche Verlags, Wien, 2003, s. 64.

¹⁸⁴ Např. kvůli kolísavému zdravotnímu stavu nebo z důvodu těžkého zranění.

¹⁸⁵ HARRER, Friedrich. In: SCHWIMANN, Michael. *ABGB Praxiskommentar – Band 6: §§ 1293–1502 ABGB*. 3. Auflage. Wien: LexisNexis ARD Orac, 2016, s. 712.

očekávané délky života v takovém případě není možné mluvit. Přesto kdyby se poškozený dožil více let, než se původně očekávalo, neshledává autor této práce ponechání mu přiznané náhrady za porušení kompenzační zásady. Už vůbec není možné hovořit o naplnění sankční funkce náhrady, pokud ta v konečném důsledku přesáhne očekávanou částku. Lze totiž předpokládat, že osoba je povinna snášet podobné bolesti jako doposud, jen se jí délka prožívání bolesti prodlouží, což jí nelze přičítat k újmě.

Jak by měl však rozhodnout soud v případě, že se poškozenému, ať už vlivem jeho snahy, či jiné okolnosti, zlepší zdravotní stav tak rapidním způsobem, že taková skutečnost ovlivní jeho společenské uplatnění? V této věci lze zastávat několik názorů, zejména je možné vnímat náhradu, která již nebere v potaz reálný stav společenského uplatnění jako jakousi odměnu za prožité útrapy. V takovém případě by byl zohledněn pozitivní přístup poškozeného k jeho diagnóze, kdy změna k lepšímu byla primárně jeho dílem. Je však otázkou, do jaké míry je tato úvaha projevem pocitu sounáležitosti s útrapou poškozeného než právním výkladem opírajícím se o základní zásady náhrady újmy na zdraví.

Hlavním účelem v tomto případě není poskytnout odměnu za vytrpěné bolesti, nýbrž kompenzovat poškozenému negativní pocity nepohodlí.¹⁸⁶ Taková kompenzace sice připouští, aby z náhrady poškozený získal určité potěšení a úlevu za utrpěnou újmu, ta se však stále pohybuje v relativně striktních hranicích. Snaha jít nad rámec skutečného ztížení společenského uplatnění v tomto případě nepřipadá v úvahu.¹⁸⁷ Opačně by se jednalo spíše o satisfakční projev náhrady, jenž v sobě nese funkci sankčního rázu, což v rámci civilního řízení bývá obecně odmítáno.¹⁸⁸

Na nastíněnou situaci lze však nahlížet i opačným pohledem. Razantním zlepšením zdravotního stavu dochází k zániku velké části společenského ztížení. V souladu s kompenzační funkcí náhrady nemajetkové újmy by pak bylo možné po poškozeném požadovat navrácení té částky, která by již dle znaleckého posudku nespádala pod ZSU. Je zřejmé, že v případě vyplacení jedné celkové částky v praxi nebude docházet k dílčímu přepočtu, nicméně forma opakované platby by tento způsob umožňovala.

¹⁸⁶ KARNER, Ernst, KOZIOL, Helmut. *Der Ersatz ideellen Schadens im österreichischen Recht und seine Reform*, Manzsche Verlags, Wien, 2003, s. 25.

¹⁸⁷ Příkladem může být Metodika NS, která obsahuje aktivity každodenního života.

¹⁸⁸ DOLEŽAL, Tomáš. In MELZER: *Velký komentář § 2894-3081...*, s. 994.

V případě, že při zhoršení zdravotního stavu poškozeného je možné další nárok tzv. „dožalovat“¹⁸⁹, při zásadním zlepšení zdravotního stavu se způsob změny výše měsíční náhrady nejeví jako nelogický. Konečná odpověď přesto bude velmi složitá. S ohledem na eticko-právní aspekty uvedeného příkladu bude záležet na skutkových okolnostech, jak by se případně změna vyplácení renty projevila do kvality života poškozeného. Ostatně sám Ústavní soud opakovaně uvádí, že smyslem kompenzace není poškozenému umožnit důstojně dožít, naopak účelem je vytvořit takové podmínky a prostředí, aby poškození skutečně žít chtěli.¹⁹⁰

3.1 Vyplácení kompenzace formou renty v případě nezletilých

Na závěr minulé kapitoly byl věnován prostor specifickým případům zásahů do psychické stránky zdravé nezletilé osoby. Stejně tak byl ze strany autora této práce kritizován příliš laxní přístup vysokých soudů v této věci. Aby nezůstalo jen u kritizování, v minulé podkapitole bylo uvedeno možné řešení v podobě vydání mezitímního rozhodnutí. Podobnou úvahu je však možné provést i v případě opakovaných plateb pro nezletilé, kteří si prošli znásilněním v dětství.

Prvotním předpokladem přiznání renty je závažné ohrožení či porušení chráněného zájmu. Dle výkladové praxe dává dobrý smysl přiznání renty jen v těch nejzávažnějších případech. Znásilnění nezletilého dítěte, při kterém často dochází k naprostému zneužití důvěry mezi obětí a osobou, které dítě bezmezně důvěřuje, představuje vzhledem k bezbrannosti dítěte zájem hodný té nejvyšší ochrany. Výše uvedená podmínka je proto splněna.

Další podmínkou je otázka účelnosti. Vzhledem k procesní náročnosti komentovaného institutu je potřeba vyžadovat od posuzovaného případu, aby použití renty bylo podstatně vhodnější než přiznání jediné kompenzační částky.

Při zvažování hlediska účelnosti je nutné mít na paměti, že posuzujeme případy, kdy není možné a priori určit, zda se u poškozeného projeví duševní onemocnění, či zda bude osobnost dítěte škodní události významně poznamenána. Jádro této diplomové práce pracuje s pojetím, které mezi újmy na zdraví neřadí pouze medicínsky zjiřitelné onemocnění,

¹⁸⁹ Obecně toto připouští OSŘ ve svém ustanovení § 163 OSŘ v případě změny poměrů. Dle Hrnčířika musejí „důvody ospravedlňující změnu rozhodnutí musejí dosáhnout intenzity změn závažnějšího rázu, která je důsledkem podstatné změny v těch skutečnostech, které tvořily podklad pro původní rozhodnutí soudu“. Viz. HRNČIŘÍK, Vít. § 163. In: SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 4.

¹⁹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. I. ÚS 46/12.

ale v rámci širšího pojetí i ty zásahy proti duševnímu zdraví jedince, které Nejvyšší soud běžně odškodňuje v rámci újmy na důstojnosti osoby.

Zcela neoddiskutovatelně zde újma na zdraví vznikla, sekundárně ale budeme pozorovat, zda se vlivem škodní události projeví na zdraví jedince i onemocnění, které rovněž podléhá kompenzaci. Tím pádem se jeví jako logické přiznat počáteční náhradu ve výši, kterou typicky přiznává Nejvyšší soud v těchto věcech.¹⁹¹ Jelikož psychická újma na zdraví nastala před ustálením osobnosti poškozené a během tohoto období nelze s jistotou určit, zda škodní událost tento proces dospívání významně poznamenala, k jejímu překlenutí může sloužit právě vyplacení kompenzace v podobě opakovaných plateb. Renta by byla vyplácena až do doby, než bude možné znalecky určit, že vývoj osobnosti poškozené byl dokončen. Následně bude již na soudním rozhodnutí, jak se s nastalou situací vypořádá, a to například přiznáním kapitální částky za již projevené duševní onemocnění. V případě, že se u poškozeného v mezičase onemocnění neprojeví, náhrada v podobě paušální částky sloužila osobě jako určitá náplast za prožité příkoří. Nelze totiž vyloučit, že negativní událost nepoznamenala negativně její osobnost právě z důvodu její intenzivní práce na svém duševním zdraví. Přiznání renty je v takovém případě smysluplné primárně z důvodu své kompenzační funkce, kdy osobnost se u každého dítěte utváří v jiném časovém intervalu. Opakované platby by tento princip naplňovaly efektivnějším způsobem než v případě jedné kompenzační částky.

Jako kritický pohled na autorův uvedený názor lze uvést, že velká část obětí komentovaného trestného činu nebude chtít být opakovaně vystavována situacím, které by jí mohly negativní zážitek připomínat. Stejně tak lze jako protiargument uvést, že to tzv. meziobdobí nejistoty lze překlenout již v rámci jedné částky, kdy postupné vyplacení kompenzace by mohlo probíhat například skrze institut kolizního opatrovníka.

¹⁹¹ Dle subjektivních okolností případu se kompenzační částky za újma na důstojnosti jedince pohybují v rozmezí 100 000 Kč až 400 000 Kč.

Závěr

S ohledem na rigidní vnímání psychického zdraví ze strany vysokých soudů České republiky se autor práce rozhodl tuto problematiku podrobit kritickému pohledu. Kvůli omezenému rozsahu práce a s tím související nutnosti užšího zaměření bylo jádro práce výzkumnými otázkami zúženo primárně na zkoumání psychické újmy na zdraví.

Přestože WHO představila svou obecně přijímanou definici pojmu zdraví již před mnoha lety, z přístupu českých soudů nelze doposud usuzovat, že by zdraví mělo být chápáno ve svém širším smyslu. Psychické bolesti jsou spjaty s vnitřním emočním zpracováním nepříjemného podnětu a je velmi složité je objektivně vyměřit. Proto pokud pracujeme v oblasti, která není prakticky zpředměnitelná, pak logicky není možné rozlišovat mezi jednotlivými dílčími aspekty osobnosti člověka, ale spíše vše zohlednit jako jeden celek.

Právní debata by se proto neměla vztahovat pouze na jednotlivé složky nároku na náhradu nemajetkové újmy, ale měla by primárně začínat samotným vymezením pojmu zdraví. Až bude vymezení tohoto pojmu revidováno, nabídnou se pro naplnění hypotézy ustanovení § 2958 OZ i jiné újmy než ty, které naplňují medicínsky zjistitelné hledisko.

Autor této práce si nedovoluje zpochybňovat důležitost medicínské nauky, přesto se domnívá, že k uplatnění dispozice ustanovení § 2958 OZ může dojít i v případě absence medicínsky diagnostikovaného onemocnění. Pro udržitelnost systému je však nutné odškodňovat jen některé výše uvedené zásahy. Z textu práce vyplývá, že podmínku účelnosti naplní jen ty nejzávažnější zásahy do duševní integrity jedince, které dle skutkového stavu budou naplňovat podmínku objektivní přičitatelnosti. Stejně tak je třeba vycházet z podmínky, že průměrná osoba nacházející se v podobné situaci by nastalou nemajetkovou újmu vzhledem k intenzitě a trvání nepříznivého následku shledávala jako obdobně závažnou.

Výše uvedené může sloužit jako odpověď na položenou základní výzkumnou otázku.¹⁹² Jako příklad takto závažné újmy autor uvádí intenzivní strach ze smrti osoby, která byla zadržena a proti své vůli přivázána k umyvadlu. Kvůli zalepeným ústům se začala dusit a vyvolané příkoří v ní navodilo pocit intenzivní hrozby smrti, aniž by následně u ní byla diagnostikována jakákoliv porucha. Není pochyb, že podmínky výjimečnosti či účelnosti jsou v tomto případě naplněny. Jako další příklad hodný odškodnění újmy na zdraví autor uvádí

¹⁹² Autor si v úvodu diplomové práce stanovil tuto základní výzkumnou otázku: *Které zásahy do duševní integrity člověka lze kompenzovat tak, aby nevznikl nesoulad mezi zásadou účelnosti a zásadou spravedlivé náhrady újmy na zdraví?*

případ poškozené osoby, která se stala obětí trestného činu znásilnění v nízkém věku. Současné přístupy soudů v posledním případě totiž možné újmy podřazují pod zásah do důstojnosti jedince, s čímž autor nemůže souhlasit.

Zdraví jedince je vnímáno jako jedno z nejdůležitější přirozených práv, proto mu zákonodárce přiznává i určité výhody oproti některým jiným přirozeným právům, jako je například právo na důstojné zacházení. Důvodně pak lze předpokládat, že zásahu do zdraví by v podobné věci měla být přiznána vyšší náhrada než v případě zásahu do důstojnosti jedince. Právo na důstojnost, resp. případný nárok z něj podléhá objektivní promlčecí lhůtě dle ustanovení § 636 odst. 1 OZ, zatímco nárok na náhradu pramenící z újmy na zdraví jedince obsahuje pouze subjektivní promlčecí lhůtu (§ 636 odst. 3 OZ). V případě náhrady újmy na zdraví proto z hlediska promlčení není rozhodující, za jak dlouho se zásah na zdraví projeví na duševní integritě poškozeného.

Posledně uvedeným argumentem autor plynule přechází na další problematiku, a tou je přiznání náhrady v případě, že není možné v době rozhodnutí soudu prvního stupně určit projevy škodní události na zdraví jedince.

Poukázáno je zejména na v praxi nepoužívaný institut mezitímního rozhodnutí, který by mohl být vhodným způsobem řešení nejasných situací, kdy není možné určit možné projevy škodní události. Na příkladu trestného činu znásilnění nezletilé osoby autor poukázal na možnou změnu přístupu soudu. Ten pravidelně přiznává poškozeným pouze kompenzaci za zásah do jejich důstojnosti s relativně vágním odůvodněním, že ačkoliv není možné určit, zda škodní událost způsobila újmu, je to vzhledem k okolnostem pravděpodobné, a proto bude takové příkoří nahrazeno jako zásah do důstojnosti osoby.

Jako vhodnější se proto jeví způsob přiznání mezitímní náhrady, která by mohla být shodná s již přiznanou výší, a vyčkat na ustálení zdravotního stavu jedince.

Pokud není možné ke dni rozhodnutí soudu vyhodnotit negativní vliv škodní události na osobnost jedince, jako možné řešení autor navrhuje odškodňovat poškozeného v podobě renty. Tomu by předcházelo vyplacení částky za dosud prožité bolesti, případně ZSU. Následně by nejisté období bylo zajištěno opakující se platbou, která poškozenému umožní kompenzaci možných negativních důsledků škodní události, se kterými se může potýkat. Po ustálení osobnosti jedince soud rozhodne o dalším osudu náhrady. Projeví-li se v mezidobí duševní onemocnění, pak jej bude možné znovu nahradit. Pokud se onemocnění u poškozeného

nevyskytne, soud může výplatu renty zrušit, a tím by mohla být újma na duševním zdraví poškozeného považována za vykompenzovanou.

Závěrem lze shrnout, že de lege ferenda by mělo dojít ke změně přístupu k zásahům do psychického zdraví jedince, které jsou svou povahou nejzávažnější. I pokud se u poškozeného nerozvine medicínsky zjiřitelná porucha, u tak významných negativních prožitků (jako je např. znásilnění dítěte či intenzivní a odůvodněný pocit ohrožení života) je vysoce rozumné s ohledem na zcela mimořádný zásah do psychické i sociální pohody podřazovat tyto situace pod hypotézu ustanovení § 2958 OZ a nahrazovat tato příkoří jako újmu na zdraví.

Seznam použitých zdrojů

Komentáře

1. BAMBERGER, Heinz-Georg, *Bürgerliches Gesetzbuch: BGB, Band 1: §§ 1-480*, C.H.Beck, 5. Auflage. 2023, 1350 s.
2. HABERSACK, Mathias a kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 6, Schuldrecht - Besonderer Teil IV §§ 705-853, Partnerschaftsgesellschaftsgesetz, Produkthaftungsgesetz*, 7. Auflage. München : C. H. Beck, 2017, 1920 s.
3. HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1706 s.
4. HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1456 s.
5. LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 2296 s.
6. MELZER, Filip, TÉGL, Petr. *Občanský zákoník - Velký komentář § 2894-3081*, Leges, 2020, 1728 s.
7. MELZER, Filip. TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – Velký komentář*. Svazek 1. § 1-117 Praha:Leges, 2013, 720 s.
8. PALANDT, Otto. *Bürgerliches Gesetzbuch. Kommentar*. München: C. H. Beck, 81. Auflage, 2022, 3270 s.
9. PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2022, 3200 s.
10. ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Reprint původního vydání z let 1935–1937*. Praha: CODEX Bohemia, 2002, 940 s.
11. SCHWIMANN, M. *ABGB Praxiskommentar – Band 6: §§ 1293–1502 ABGB*. 3. Auflage. Wien: LexisNexis ARD Orac, 2006. 1682 s.
12. SCHULZE, Reiner. *Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) Handkommentar*. Nomos, 9. auflage, 2018. 3112 s.
13. SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2022. 1840 s.
14. ŠVESTKA Jiří a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. Wolters Kluwer. 2021. 1516 s.

15. THE AMERICAN LAW INSTITUTE. *Restatement of the law third torts: liability for physical and emotional harm. Volume 2, §§ 37 to 65.* Nakladatel St. Paul, MN : American Law Institute Publishers, 2012. 686 s.

Monografie

1. BLOEMERTZ, Carl Bruno. *Die Schmerzensgeldbegutachtung.: Leitfaden für Ärzte, Juristen und Versicherungsfachleute.* Berlin ; New York : Walter de Gruyter, 1971. 188 s.
2. BYDLINSKI, Franz. *System und Prinzipien des Privatrechts,* nachdruck 2013,, Verlag Österreich, Wien, 2013. 779 s.
3. CLAUSEN, Tilman. *Münchener Anwaltshandbuch Medizinrecht.* C. H. Beck, 3. Auflage, 2019. 1930 s.
4. DANZL, Karl-Heinz: *Handbuch Schmerzengeld,* MANZ Verlag Wien, 2019. 388 s.
5. DEUTSCH, Erwin, AHRENS, Hans. *Deliktsrecht, Unerlaubte Handlungen, Schadensersatz, Schmerzengeld,* 6. vollstanding Auflage, Verlag Franz Vahlen Munchen, 2014. 256 s.
6. EHRENZWEIG, *System des Österreichischen allgemeinen Privatrechts. Bd. II/1²: Das Recht der Schuldverhältnisse.* Wien:Manzsche Verlags und Universitätsbuchhandlung, (1928), 1986. 627 s.
7. FENYVES, Attila a kol. *Tort Law in the Jurisprudence of the European Court of Human Rights.* De Gruyter, 2012. 906 s.
8. KARNER, Ernst. *Der Ersatz ideeller Schäden bei Körperverletzung.* Wien : Springer, 1999. 249 s.
9. KARNER, Ernst, KOZIOL, Helmut. *Der Ersatz ideellen Schadens im österreichischen Recht und seine Reform,* Manzsche Verlags, Wien, 2003. 163 s.
10. KOCH, Bernhard a kol. *Compensation for Personal Injury in a Comparative Perspective,* Springer Wien NewYork, 2002. 514 s.
11. KOCH, Bernhard. *Medical Liability in Europe, A Comparison of Selected Jurisdictions. Tort and Insurance Law,* vol. 29. De Gruyter, 2011, s. 37.
12. KOCH, William a kol. *Psychological injuries: forensic assessment, treatment and law,* Oxford University Press, 2005. 318 s.
13. KOZIOL, Helmut. *Basic Questions of Tort Law from a Germanic Perspective.* Wien: Jan Sramek Verlag, 2012. 406 s.

14. KOZIOL, Helmut. *Österreichisches Haftpflichtrecht, Band II: Haftung für eigenes und fremdes Fehlverhalten*. Wien, Jan Sramek Verlag KG, 2018. 1074 s.
15. KOZIOL, Helmut, SCHULZE, Reiner. *Tort Law of the European Community. Tort and Insurance Law*, vol. 23, Springer, 2008. 704 s.
16. LANGE, Hermann, SCHIEMANN, Gottfried. *Schadensersatz*. Mohr Siebeck, Tübingen, 3. Auflage. 2021, s. 449
17. MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání, C. H. Beck, 2011. 296 s.
18. SVEJKOVSKÝ, Jiří, SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Zdravotnictví a právo*, C. H. Beck, 2016. 488 s.
19. ŠUSTEK, PETR a kol. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluvert ČR, 2016. 852 s.
20. TICHÝ, Luboš. a kol. *Vývoj práva deliktární odpovědnosti za škodu v České republice, Rakousku a Evropě*, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha, 2005. 235 s.

Odborné články

1. BURMANN, Michael, JAHNKE, Jürgen. *Psychische Schäden im Haftpflichtprozess, Neue Zeitschrift für Verkehrsrecht*, C. H. Beck, 2012, s. 505.
2. DOLEŽAL, Tomáš. *Jak odškodňovat nemateriální újmy na zdraví? Principy a východiska*. Časopis zdravotnického práva a bioetiky, 2015, roč. 5, č. 2, s. 38-51.
3. HARDTUNG, Bernhard. *Die Körperverletzungsdelikte*, Jus Publicum. Mohr Siebeck, 2008, s. 864.
4. HOLČAPEK, Tomáš. *Občanskoprávní odpovědnost v medicíně a její uplatňování u českých soudů*. Právní rozhledy, 2016, č. 9, s. 305-311.
5. KOZIOL, Helmut. *Contribution to the Discussion*. Journal of European Tort Law, vol. 13, no. 2, r De Gruyter, 2022. s. 183-185.
6. NEBE, Katja. *Schmerzensgeld bei psychischen Belastungen wegen fehlerhafter Gesundheitsleistungen*, Verbraucher und Recht - Zeitschrift für Wirtschafts und Verbraucherrecht, 2009, s. 459.
7. NEMETH, Ch. *Psychological Injuries: A Police Remedy in Intentional Infliction of Mental Distress*. The Police Journal. 1982, Vol. 55, Iss. 3, s. 244-255.
8. STRÁNSKÝ, Jaroslav (ed.), *Náhrada nemajetkové újmy v pracovním právu, ochrana zdraví při práci a aktuální otázky nemocenského pojištění*, Pracovní právo 2018, Masarykova Univerzita Brno, 2019. s. 14 – 34.

9. SMRŽ, Ivo. *Duševní újmy na zdraví a jejich odčítání v civilním právu. Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, vol. 9, no. 2, 2019, str. 14 – 44.
10. STEVENS, Andreas. *Begutachtung von psychischen Schäden. Neue Zeitschrift für Verkehrsrecht*, Tübingen, 2008, s. 383.
11. TICHÝ, Luboš. *Ke čtyřem základním otázkám nemajetkové újmy*. *Právník*, 8/2020, s. 618-640.
12. VIGO, Daniel a kol. *Estimating the true global burden of mental illness*. *Lancet Psychiatry*, 2016, roč.3, č. 2, s. 171-178.

Internetové zdroje

1. JIRSA, Jaromír a kol., § 2958, *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou - Svazek XIII - Závazky z deliktů a z jiných právních důvodů (§ 2894-3014)*, CODEXIS publishing, 01. 9. 2018, převzato z Codexis
2. DOLEŽAL, Tomáš. *Náhrada újmy sekundárním obětem v Německu po novele BGB, Zdravotnické právo a bioetika*, 2018, dostupné na: <https://zdravotnickepravo.info/nahrada-ujmy-sekundarnim-obetem-v-nemecku-po-novele-bgb/>
3. HÁJKOVÁ, Kateřina. *K výkladu a obsahu pojmů duševní útrapy, psychická bolest a další nemajetkové újmy*. *Advokátní deník*, 29. 9. 2021, [cit. 20. 12. 2022] Dostupné na: <https://advokatnidenik.cz/2021/09/29/k-vykladu-a-obsahu-pojmu-dusevni-utrapy-psychicka-bolest-a-dalsi-nemajetkove-ujmy/>
4. KLOS, Dušan. *Aktuální praktické poznámky k aplikační praxi tzv. Metodiky NS ke stanovení náhrady nemajetkové újmy na zdraví z pohledu znalce a znalecké činnosti*. *Bulletin advokacie*, 9. 4. 2018. Dostupné online: <http://www.bulletin-advokacie.cz/aktualni-prakticke-poznamky-k-aplikacni-praxi-tzv.-metodiky-ns-ke-stanoveni-nahrady-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-z-pohledu-znalce-a-znalecke-cinnosti>

Judikatura

1. Nález Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03
2. Nález Ústavního soudu ze dne 9. 7. 2009, sp. zn. II. ÚS 2379/08
3. Nález Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 2955/10
4. Nález Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. I. ÚS 46/12
5. Nález Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2016, sp.zn. IV. ÚS 3122/15
6. Nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2018, sp. zn. I. ÚS 2637/17.

7. Nález Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. IV. ÚS 774/18
8. Nález Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2021, sp. zn. II. ÚS 1564/20
9. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2000, sp. zn. 30 Cdo 1602/99
10. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 642/2003
11. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 2625/2007
12. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2010, sp. zn. 21 Cdo 149/2009
13. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3305/2011
14. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 25 Cdo 4369/2011
15. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2013, sp. zn. 8 Tdo 46/2013
16. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 4199/2013
17. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2014, sp. zn. 6 Tdo 347/2014-57
18. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015
19. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 25 Cdo 2429/2018
20. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 8 To 34/2015
21. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2009, sp. zn. 25 Cdo 3014/2018
22. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2015, sp. zn. 8 Tdo 757/2015
23. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2016, sp. zn. 4 Tdo 482/2016
24. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1791/2016
25. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 190/2017
26. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017
27. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2574/
28. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2019, sp. zn. 6 Tdo 1309/2019
29. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. 7 Tdo 100/2020
30. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2020, sp. zn. 4 Tdo 466/2020
31. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2021, sp. zn. 25 Cdo 506/2021
32. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2022, sp. zn. 21 Cdo 2506/2021
33. Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2022, sp. zn. III. ÚS 384/22

Zahraniční judikatura

1. Rozsudek ESLP ve věci *Trocellier proti Francii* ze dne 5. 10. 2006, č. 75725/01
2. Rozhodnutí OGH ze dne 14. 6. 1963, sp. zn. 3 Ob 501/87
3. Rozhodnutí OGH ze dne 13. 10. 1976, sp. zn. 4 Ob 198/01y
4. Rozhodnutí OGH ze dne 5. 12. 1978, sp. zn. 8 Ob 219/78
5. Rozhodnutí OGH ze dne 24. 3. 1988, sp. zn. 3 Ob 523/88

6. Rozhodnutí OGH ze dne 23. 4. 1992, sp. zn. 6 Ob 535, 1558/92
7. Rozhodnutí OGH ze dne 16. 6. 1994, sp. zn. 2 Ob 45/93
8. Rozhodnutí OGH ze dne 3. 6. 2009, sp. zn. 7 Ob 43/09p
9. Rozhodnutí OGH ze dne 26.07.2006 sp. zn. 3Ob 116/05p
10. Rozhodnutí OGH ze dne 14. 1. 2010, sp. zn. 6 Ob 248/09
11. Rozhodnutí OGH ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 4 Ob 48/16m
12. Rozhodnutí OGH ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. 2 Ob 59/17s
13. Rozhodnutí OGH ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 1 Ob 170/18h
14. Rozhodnutí OGH ze dne 28. 3. 2019, sp. zn. 2 Ob 216/18f
15. Rozhodnutí OGH ze dne 17. 9. 2020, sp. zn. 2 Ob 60/20t
16. Rozhodnutí OGH ze dne 29. 6. 2020, sp. zn. 2 Ob 181/19k
17. Rozhodnutí OGH ze dne 25. 3. 2021, sp. zn. 8 Ob 16/21t
18. Rozhodnutí OGH ze dne 28. 9. 2021, sp. zn. 5 Ob 139/21h
19. Rozhodnutí OGH ze dne 21. 10. 2021, sp. zn. 2 Ob 98/21g
20. Rozhodnutí OGH ze dne 6. 9. 2022, sp. zn. 2 Ob 117/22b
21. Rozhodnutí OLG Bamberg ze dne 24. 3. 2003, sp. zn. 4 U 172/02
22. Rozhodnutí OLG Berlin ze dne 9. 12. 2008, sp. zn. 5 O 467/07
23. Rozhodnutí OLG Düsseldorf ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. I-18 U 216/10
24. Rozhodnutí OLG Frankfurt ze dne 10. 1. 1994, sp. zn. 3 WF 156/93
25. Rozhodnutí OLG Frankfurt ze dne 4. 6. 2020, sp. zn. 22 U 244/19
26. Rozhodnutí OLG Karlsruhe ze dne 9. 12. 1987, sp. zn. 7 U 62/85
27. Rozhodnutí OLG Wien ze dne 4. 9. 2003, sp. zn. 14 R 59/03d
28. Rozhodnutí OLG Innsbruck ze dne 9. 6. 1987, sp. zn. 1 R 79/87.
29. Rozhodnutí BGH ze dne 11. 5. 1971, sp. zn. VI ZR 78/70
30. Rozhodnutí BGH ze dne 4. 4. 1989, sp. zn. VI ZR 97/88
31. Rozhodnutí BGH ze dne 13. 10. 1992, sp. zn. VI ZR 201/91
32. Rozhodnutí BSG ze dne 9. 5. 2006, sp. zn. B 2 U 1/05

Další zdroje

1. Národní akční plán pro duševní zdraví 2020–2030, příloha č. 2, Ministerstvo zdravotnictví České republiky, 2020, dostupné na: <https://www.mzcr.cz/narodni-akcni-plan-pro-dusevni-zdravi-2020-2030/>
2. Zweites Gesetz zur Änderung schadensersatzrechtlicher Vorschriften. Vom 19.7.2002, verk endet in BGBl I Jahrgang 2002 Nr. 50 vom 25.7.2002

3. Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku). [online]. nsoud.cz [cit. 20. 11. 2020]. Dostupné na: https://nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/Edit/Rozhodovacicinnost~Metodikak%3F2958o.z.

Právní předpisy

1. Sdělení č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, č. 209/1992 Sb.
2. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
3. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 136/2002 Sb.
4. Zákon ze dne 18. srpna 1896, RGBl. S. 195, Das Bürgerliche Gesetzbuch (BGB), ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon ze dne 1. června 1811, JGS Nr. 946/1811, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie (ABGB), ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon ze dne 16. března 1942, n. 262 aggiornato con le ultime modifiche apportate, da ultimo, dal D.Lgs. 10 ottobre 2022, n. 149, Codice civile (občanský zákoník Itálie).

Abstrakt

Práce se zabývá zejména rozsahem pojmu zdraví a jeho následnou kompenzací. Cílem práce je představit jednotlivé výkladové přístupy pojmu zdraví spolu s nastíněním možných praktických úskalí. Autor vychází ze širšího pojetí pojmu zdraví, které do jádra pojmu zahrnuje nejen duševní, ale i sociální pohodu jedince. Blíže se proto autor zaměřuje na kompenzaci psychických újem, které není možné medicínsky diagnostikovat. Tento přístup je pak konfrontován se současnými objektivizačními metodami náhrady nemajetkové újmy na zdraví. Zajímavé je v neposlední řadě srovnání se zahraničními přístupy, zejména z Německa a Rakouska. Závěry z výše uvedených částí práce jsou následně prakticky demonstrovány na způsobu odškodnění újmy u osob, kteří si traumatickým zážitkem prošli před dovršením zletilosti.

Abstract

The thesis deals in particular with the scope of the concept of health and its subsequent compensation. The aim of the thesis is to introduce the different interpretative approaches to the concept of health, along with outlining possible practical pitfalls. The author starts from a broader concept of health, which includes not only the mental but also the social well-being of the individual at the core of the concept. The author therefore focuses more closely on the compensation of psychological injuries that cannot be medically diagnosed. This approach is then confronted with the current objectifying methods of compensation for non-pecuniary damage to health. Last but not least, the comparison with foreign approaches, especially from Germany and Austria, is interesting. The conclusions from the above mentioned parts of the thesis are then practically demonstrated on the method of compensation for persons who have undergone a traumatic experience before attaining one's majority.